

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЖАРЧЫСЫ**

№1/2009

Бишкек

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун
Жарчысы
№1
(кыргыз жана орус тилдеринде)

Түзүүчү: Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Редакциялык кеңеш:

Төрагасы:

Суталинов А.А. – Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун

Төрагасынын орун басары;

Мүчөлөрү:

Эсенканов К. – Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьясы;

Мусабекова Ч.А. – Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьясы;

Кулушев Ж.Д. – Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун аппаратынын укуктук жана уюштурууну камсыздоо бөлүмүнүн башчысы;

Абдылдаева Ж.М.– Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун аппаратынын укуктук жана уюштурууну камсыздоо бөлүмүнүн улуу консультанты;

Джузбаев Э.К. – тармактык администратор.

Редакциянын дареги:

Бишкек шаары, Эркиндик бульвары, 39;

Телефон: 66-51-42, 66-17-34

Факс: 66-30-67

ОКУРМАНДАРГА КАЙРЫЛУУ

Сиздердин назарыңыздарга «Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» маалымат-аналитикалык басылмасынын биринчи саны сунушталат. Сиздер андан Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун ишинин жана уюштуруу багыттарынын принциптери, анын курамы жана түзүлүшү жөнүндө маалыматтарды таба аласыздар. Ошондой эле бул жерде Конституциялык соттун 2001-жылдан азыркы убакка чейинки кабыл алынган чечимдери берилген. Сиздерге буга чейинки кабыл алынган чечимдер «Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун чечимдеринин жыйнагында» жана Конституциялык соттун www.ks.kg даректүү расмий сайтында жарыялангандыгын эсиңиздерге салабыз.

«Жарчы» журналында, расмий сайттындагыдай эле, мындан кийин Конституциялык соттун чечимдери, ошондой эле комментарийлер, түшүндүрмөлөр, окумуштуулардын жана адистердин макалалары жарык көрөт. Ал мамлекетибиздеги ар бир адамдын жана жарандын кызыкчылыгына тийиштүү болгондуктан коомчулуктун кенен алкагынын кызыгуусун жаратат деп ойлойбуз.

Биздин окурмандардын арасында жалаң гана юристер эмес, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун иш аракетине бардык кызыккандар да болот деп ишенимдебиз.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун атынан окурмандардын аудиториясы менен жемиштүү кызматташуу болот деген үмүтүбүздү билдиребиз.

Редакциялык коллегиядан

**Кыргыз Республикасынын Президенти
К.С.Бакиевдин куттуктап кайрылуусу.**



Урматтуу Конституциялык соттун судьялары!

Кыргыз Республикасы башынан өткөрүп жаткан чоң өзгөрүүлөрдүн убагында, анын ичинде баалуулуктардын, идеологиянын системасындагы өзгөрүүлөрдө да коом үчүн адеп-ахлактык таянычты жаратуу маанилүү.

Негизги мыйзам менен адамдардын жана жарандардын кепилденген укуктарын жана эркиндиктерин коргоону камсыздап, Конституцияга объективдүү кызмат кылууга жөндөмдүү, туура уюштурулган сот системасы биздин көз карашыбызда ушундай таяныч болуп кала алат.

Бүгүн мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана жарандар өзүлөрүнүн чечимдери менен аракеттерин эң жогорку юридикалык күчкө ээ жана түздөн-түз колдонулган Кыргыз Республикасынын Конституциясына туураланган эреже биздин турмушубузга кирип калгандыгын ырастоого негиз бар.

Биздин өлкөнүн негизги мыйзамы катары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын практика жүзүндө иштөөсүндө Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тарабынан кабыл алынган чечимдер олуттуу роль ойногонуна ынанууга акыркы убактарда бир нече жолу мүмкүнчүлүк алдык.

Биздин Республикада конституциялык көзөмөл органын түзүү тарыхы 1990-жылдын 14-декабрында Конституциялык көзөмөл органын Кыргыз ССРинин Конституциялык сотуна кайра түзүлгөндөн бери дээрлик 19 жылды түзөт

Азыркы убакта Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун өлкөбүздүн турмушундагы улам өсүп жаткан ролун байкабай коюуга болбойт.

Бул Конституцияны коргоо боюнча сот бийлигинин жогорку органы мезгилдин сыноосунан өтүп биздин өлкөдө практика жүзүндө конституциялык мыйзамдуулук режимин кармап турат.

Демократия мыйзамдын үстөмдүгүн, бийликтин бардык бутактарынын жогорку жоопкерчилигин милдеттүү түрдө гана билдирбестен, ошондой эле алардын ишиндеги мындан аркы ачыктуулукту, айкындуулукту жана тунуктугун билдирет.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» журналын чыгаруу бул жагынан алганда өзгөчө социалдык мааниге ээ болуп, жарандарга укуктук билим берүүдө жана биздин коомдо укук маданиятын калыптандырууга олуттуу роль ойной турганы шексиз. Бул бийликтин бардык бутактарынын өкүлдөрүнө, саясатчыларга ошондой эле окумуштууларга, практиктерге, аспиранттарга, студенттерге жана бүтүндөй коом үчүн маанилүү.

Өлкөнүн Негизги Мыйзамы биздин күндөлүк жашоо-турмушубуздун ажыралгыс бөлүгү болуп жана биздин элдин чыныгы эркиндиктин жана демократиянын шарттарында жашоого болгон далалатын бекемдейт. Конституция барыдан мурда бизге кызмат ордуна, чинине жана наамына карабастан мыйзам алдында бардыгынын бирдейлик аксиомасын чындыгында бекемдөө үчүн керек. Буга биз өзүбүз үйрөнүүгө жана биздин өсүп келе жаткан муундарды укук маданиятына үйрөтүүгө тийишпиз.

Заманбап мезгил коомдун динамикалык өнүгүшүнө, мыйзамдын үстөмдүгүн системалуу түрдө камсыздоо боюнча жаңы чакырыктарды коюп жатат. Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун алдында коомду конституциялаштырууда, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин камсыз кылуу жана коргоону камсыздоодо, жаңы миң жылдыкта укук маданиятын түзүүдө маанилүү милдеттер турат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун ар бир чечими коомго белгилүү бир таасирин тийгизет. Бул болсо Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жалпыга милдеттүү, ченемдик актыларды Конституциянын ченемдерине расмий чечмелөө берүүсү, Конституцияга ылайык эмес деп табуу менен алардын аракеттерин токтотуусу же мыйзамды Конституцияга каршы келбейт деп таап, анын конституциялуулугунун айныксыз өбөлгөсү болуп кызмат кылган түшүндүрүү берүүсү менен шартталган, демек, бардык укук колдонуучулар үчүн ченемдик мааниси бар.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун мыйзамдардын жана башка укуктук ченемдик актылардын конституциялуулугун текшерүү жөнүндөгү иштер боюнча чечими, негизинен, ченемдик мүнөзгө ээ жана ошонусу менен үлгүлүк мааниге да эгедер болот.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» маалыматтык-талдоо журналын түзүү жана аны активдүү жайылтуу Кыргыз Республикасынын эл аралык демократиялык өнүгүүнүн стандарттарына жетүүгө жана Негизги Мыйзамдын үстөмдүк кылуусуна багытталган ишине олуттуу жардам көрсөтөөрү шексиз.

Чыгармачыл ийгиликтерди чын дилден каалоону кабыл алыңыздар! Сиздердин журнал академиялык жана практикалык чөйрөлөрдө да, ошондой эле жалпы коомдо да чоң кадыр-баркка жетип, белгилүү журнал болуп калаарына ишенем.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун Төрагасы
С.К.Сыдыкованын куттуктоо сөзү**

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту өзүнүн «Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» журналын чыгарууга киришти.

Эркин, укуктук, демократиялык мамлекетти түзүү жолунда элдин укуктук сабаттуулугу, коомдун саясий активдүүлүгү, адамдардын демократиялык принциптерди терең сезе билүүсү өзгөчө мааниге ээ.

Конституциянын үстөмдүгү укуктук мамлекеттин негизги принциптеринин бири болуп саналат. Мамлекетибизде Конституциянын үстөмдүгүн камсыз кылууда чечүүчү роль Конституциялык сотко таандык.

Ага мыйзамдардын жана башка актылардын конституциялуулугун кароо милдети жана Кыргыз Республикасынын Конституциясында көрсөтүлгөн башка ыйгарым укуктары жүктөлгөн. Конституциялык сот бул жооптуу милдетти он сегиз жылдан ашык убакыттан бери аткарып келе жатат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту СССР таркай электе эле, ошол мезгилдеги Конституциялык көзөмөл комитетин кайра уюштуруу жолу менен түзүлгөн, бирок чындыгында Конституциялык сот республика көзкарандысыздыкты алгандан кийин гана толук кандуу өз функциясын аткара баштаган. Бул жылдар аралыгында Конституциялык соттун функциясы бир нече жолу өзгөрдү. Аны жоюуга аракеттер жасалды, бирок демократиялуу коомчулук анын жашоосун сактап кала алды.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту өзүнүн ишмердүүлүк жылдарында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарын жетекчиликке алып жана укуктук мамилелерди чечүү менен Кыргыз Республикасынын Конституциясын коргоо боюнча саясий кырдаалга, экономикалык маселелерге, социалдык проблемаларга, мыйзам чыгаруу ишмердүүлүгүнө жана албетте, адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин камсыздоого олуттуу таасир берген маанилүү чечимдерди кабыл алды.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» маалымат-аналитикалык басылма. Бул болсо, урматтуу окурмандар, Конституциялык соттун иштери жөнүндө толук маалымат ала аласыздар дегенди билдирет, анын ишмердүүлүгү жөнүндө кабардар болуп турасыздар, анын чечимдери менен тааныша аласыздар, ал өткөргөн иш чаралар, судьялардын чет элдик коллегалары менен болгон байланыштары жөнүндө, эл аралык конференцияларга, симпозиумдарга жана семинарларга катышкандыгы тууралуу билесиздер.

Мындан тышкары, «Жарчы» мамлекетибиздин негизги Мыйзамы – Конституцияны сыйлоого, мыйзамга баш ийүү, демократиялык жүрүм-турум адаттарын өздөштүрүүнү, сот жана юстиция кызматкерлеринин кесипкөйлүк жактан өсүшүнө түрткү берет.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жарчысы» - мезгилдик басылма. Ал жылына төрт жолу чыгат. Жарыяланган материалдар окурмандардын кызыгуусун жаратат деп үмүттөнөбүз жана юрист – окумуштуулар жана практиктер менен жемиштүү кызматташа алабыз деген ишенимибиз бар.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун курамы**



**СЫДЫКОВА СВЕТЛАНА КАЛДАРБЕКОВНА
2008-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун Тирагасы**



СУТАЛИНОВ АБДЫБЕК АСАНКУЛОВИЧ
1996-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун Тырагасынын орунбасары

КЕНЕНСАРИЕВ АСЫЛБЕК САГЫНБЕКОВИЧ
1994-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы



ЭСЕНКАНОВ КАЧЫКЕ
1996-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы



АБДУГАПАРОВ АБИБУЛА АБДУГАПАРОВИЧ
2008-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы





КУРБАНОВА ЧИНАРА ДЖАЛИЛОВНА
2007-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы

МАМЫРОВ ОМУРЗАК ЖАКЫПОВИЧ
2007-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы



МУСАБЕКОВА ЧЫНАРА АБДЫБАКАСОВНА
2008-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы



ДЕМИН СЕРГЕЙ НИКОЛАЕВИЧ
2009-жылдан бери Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун судьясы



**Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун Төрагасынын
Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жыйынына
2008-жылга берген ар жылдык баяндамасы**

Урматтуу Төрага, урматтуу депутаттар!

Конституция эң жогорку юридикалык күчкө ээ жана түздөн-түз колдонулат деген принциптин Конституцияда бекитилиши, адамдын жана жарандын эркиндиктеринин жана укуктарынын ар дайым күчүндө, ажыратылгыс катары таанылуусу жана ар бир адамга анын эркиндигин жана укуктарын соттук коргоого кепилдик берүүсү – мамлекеттин жана анын органдарынын Конституция менен байланыштуулугун көрсөтөт.

Конституциянын талаптарын туура колдонуу жана коргоо жоопкерчилиги бардык органдарга жана кызмат адамдарына жүктөлгөн.

Конституциялык сот, Конституцияны укуктук жактан коргоо түзүлүшүнүн бир бөлүгү катары болуу менен, ал түзүлүштө алдыңкы орунду ээлейт. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренеси Конституциялык сот Конституцияны коргоо боюнча сот бийлигинин жогорку органы болуп саналат деп бекиткен. Көрсөтүлгөн берененин 3-пунктунда аныкталган ыйгарым-укуктарынын чегинде Конституциялык сот өзүнүн алдына коюлган милдеттерди аткарат.

2007-жылдын 21-октябрындагы референдумда жаңы редакцияда кабыл алынган Конституция, Конституциялык соттун ыйгарым-укуктарына кээ бир өзгөртүүлөрдү киргизди, Конституциянын ченемдерин расмий чечмелөө укугу берилип, ошол эле убакта жергиликтүү соттордун судьяларын жазык жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү, Конституциялык сотко эмес, жалпы юрисдикциядагы соттордун кароосуна тиешелүү болгон – саясий партиялардын, коомдук бирикмелердин жана диний уюмдардын иш аракетинин Конституцияга ылайыктуулугун кароо, Конституцияга карама-каршы келген жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарынын чечимдерин жокко чыгаруу укуктары алынып салынган. Башка ыйгарым-укуктар өзгөртүүсүз калтырылган.

Конституциялык сот Конституцияга гана таянып жана ага гана кызмат кылып, «Конституциялык сот жөнүндө» Мыйзамдын талаптарына ылайык чечимдерди кабыл алуу менен, өзүнүн ыйгарым-укуктарын иш жүзүнө ашырып, аны менен мамлекеттин эң маанилүү – конституциялык мыйзамдуулукту кепилдөө - милдетин аткарып, биздин мамлекет укуктук мамлекет катары бекемделүүсүнө өз салымын кошот.

Конституциялык соттун чечимдери Мыйзамдардын жана башка ченемдик укуктук актылардын кемчиликтерин укуктук жол менен жоюуга мүмкүнчүлүк берет жана мыйзам чыгаруу, укук колдонуу тажрыйбасына Конституцияга ылайык келген так багыттарын белгилейт.

Конституциялык сот өзү изилдеп чыккан материалдардын жана каралган иштердин натыйжаларын негиз кылып, конституциялык мыйзамдуулуктун абалына тиешелүү баа берет.

Конституциялык сотко кайрылуу укугуна ээ болгон субъекттер «Конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзам менен аныкталган. Алар – Президент, Жогорку Кеңештин депутаттары, Өкмөт, Премьер-Министр, соттор, Башкы прокурор, жергиликтүү кеңештер жана конституциялык укуктарына түздөн-түз тиешеси болгон суроолор боюнча – эгерде алар башка соттордун кароосуна жатпаса - юридикалык жактар жана жарандар - болуп эсептелет.

Бул укуктары менен 2008-жылы 13-жаран, 2-судья, Жогорку Кеңештин 2-депутаты, 11-юридикалык жактар пайдаланышты, бул кайрылуулар боюнча 21 конституциялык сот өндүрүштөрү козголгон.

Көпчүлүк убакта, Конституциялык сотко кайрылган субъекттер жаңылыштык менен Конституциялык сотту мамлекеттик органдардын жана кызмат адамдарынын иш аракеттерине даттанууга мүмкүн болгон институт катары эсептешет.

Өткөн жылы Конституциялык сотко бардыгы болуп 71 жазуу жүзүндө жана 66 оозеки түрүндө арыздар түштү. Алардын ичинде, 2 арыз соттордун чечимдери аткарылбай жаткандыгы, 5-судьялардын, 3-ички иштер органдарынын, 2-кызмат адамдарынын, 2-сот аткаруучулардын иш аракеттери, 27-сот актыларын кайрадан кароо, 19-кайрылуу мыйзамдарга түшүндүрмө берүү жөнүндө түшкөн. Кагаз жүзүндөгү кайрылуулар кароосуна тиешелүү болгон органдарга, бир бөлүгү түшүндүрмө менен арыз ээлерине кайтарылган.

Түшкөн өтүнүктөр боюнча 21 конституциялык сот өндүрүлүш козголуп, 4 боюнча конституциялык сот өндүрүшүн козгодон баш тартылган жана сунуштар боюнча 11 сот өндүрүшү кыскартылган, 10 боюнча Конституциялык сот тарабынан чечим кабыл алынды. Соттун чечимдери саясий, социалдык, экономикалык (эмгекке, турак жайга, социалдык), соттук коргоого болгон укуктарды ишке ашырууну камсыздоого тиешелүү болгон.

Жарандардын саясий укуктарын коргоодо, сот биринчи кезекте биздин мамлекеттин демократиялык, укуктук мүнөзү жөнүндөгү конституциялык жобону негиз кылып алган. Буга мисал:

Конституциянын 25-беренеси Кыргыз Республикасынын жарандары мамлекеттик бийлик органдарын же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарын алдын ала кабарлоо шарты менен саясий чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү, демонстрацияларды жана пикеттерди тынч жана куралсыз өткөрүү укугуна ээ, деп кепилдейт. Аларды өткөрүүнүн тартиби жана шарттары мыйзам менен аныкталары көрсөтүлгөн.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 58-беренесинин 1-пунктунун 2-пунктчасына ылайык Мыйзамдарды кабыл алуу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ыйгарым-укуктарына киргизилген.

Бул конституциялык талапка карабастан “Кыргыз Республикасынын борборунун статусу жөнүндө” Мыйзамдын 11-беренеси бул ыйгарым укуктарды Бишкек шаардык кеңешине өткөзүп берген.

Укук коргоочулар Абдрасулова жана Сопуевдердин өтүнүктөрү боюнча, Бишкек шаардык кеңешине чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү жана демонстрацияларды уюштурууга жана өткөрүүгө уруксат берүүнүн тартибин өз алдынча аныктоо укугун берген “Кыргыз Республикасынын борборунун статусу жөнүндө” Мыйзамдын 11-беренеси жана анын негизинде кабыл алынган “Бишкек шаарында чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү демонстрацияларды, манифестацияларды жана пикеттерди өткөрүү Эрежелерин бекитүү жөнүндө” депутаттардын Бишкек шаардык кеңешинин 2007-жылдын 5-декабрындагы токтому Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесине карама-каршы келет деп табылган.

Конституциялык сот “Ош ТВ” жана “Мезон ТВ” телекомпанияларынын менчигинин түрүнө карабастан, телерадиокомпаниялар өздөрүнүн берүүлөрүнүн жарымынан көбүн мамлекеттик тилде алып барарын белгилеген “Мамлекеттик тил жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 20-беренесин Конституцияга ылайык эмес жана Конституциянын ченемдерине карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү өтүнүктөрүн карады. Алар бул ченем алардын жеке менчикти коргоо, эне тилин сактоо, аны үйрөнүү жана өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү, ой

жүгүртүү, сөз, басмасөз эркиндигине, ошондой эле ошол ой жана ынанымдарын тоскоолдуксуз билдирүү укуктарын бузат, ал болсо укуктарды жана эркиндиктерди тилге байланыштуу басмырлоого жана кысымга алып келет деп эсептешет. Өтүнүч Конституциялык сот тарабынан төмөндөгүдөй негиздер боюнча канааттандыруусуз калтырган.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 1-пунктуна ылайык кыргыз тили мамлекеттик тил статусуна ээ болгон, ал эми тил өлкөнүн эгемендүүлүгүнүн бирден бир маанилүү белгиси болуп эсептелет.

Мамлекеттик тилди пайдалануу жана өнүктүрүү кыргыз элинин мамлекеттүүлүгүн бекемдөөдөгү жана өркүндөтүүдөгү эң маанилүү каражаттарынын бири болуп эсептелет. Демек, кыргыз тилиндеги берүүлөрдүн көлөмүнүн эң төмөнкү чегинин аныкталышы, өлкөбүздүн мамлекеттик тилинин өнүгүшүнүн табигый чарасы болуп эсептелет.

Өзүнүн чечиминде сот ошондой эле башка улуттардын укуктары да кадырланат жана сакталат деп көрсөтү, себеби “Мамлекеттик тил жөнүндө” Мыйзамдын 20-беренесине ылайык, аймактык компаниялар теле жана радио берүүлөрүнүн жарымына жакынын өздөрүнүн улуттук тилинде жүргүзүүгө укуктуу. Иш жүзүндө арыздануучулар талашышкан берүүлөрдүн көлөмүнүн чегин аныктоо маселеси соттун ыйгарым-укуктарына кирбейт жана бул суроо мыйзам чыгаруу иретинде гана каралышы мүмкүн.

Эмгектик жана социалдык укуктарды коргоодо сот биздин мамлекеттин социалдык мүнөзү жөнүндөгү конституциялык жобого таянат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту 2008-жылдын 5-февралындагы чечими менен Кыргыз Республикасынын Турак жай кодексинин 66-беренесинин 1-бөлүгү – жалдоочу же анын үй-бүлө мүчөлөрү жашоо ордунда убактылуу болбогондо, алардын турак жайы алты ай бою сакталат - деп көрсөтүүсү, квартира берүүчүнүн алдында башка милдеттенмелерди так аткарганда, жарандардын турак жайга жана анын кол тийбестигине, Кыргыз Республикасынын аймагынын чегинде ары бери жүрүү эркиндигине, бара турган жана жашай турган жерин тандап алууну кепилдеген конституциялык принциптерге ылайык келбейт деп тапкан. Ошондой эле, адамдын эркиндиктерин жана укуктарын, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жактарга эркин чыгуу жана тоскоолдуксуз кайтып келүү укугун чектейт.

Бул чечим өтө маанилүү, себеби биздин жарандар өздөрүнүн маселелерин чечүү жана өздөрүнүн экономикалык бейпилдигин камсыздоо үчүн мамлекеттин чегинен жакынкы жана алыскы мамлекеттерге барууга аргасыз болуп жатышат. Бул чечим жарандарга өзүнүн турак жайын жана турак жайына болгон конституциялык укугун сактоого мүмкүнчүлүк берет.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту 2008-жылдын 9-декабрындагы чечими менен «Мамлекеттик кызмат жөнүндө» 2004-жылдын 11-августундагы Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 31-беренесинин 3-бөлүгүнүн «м» пункту жана 47-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктунун «бул ченем пенсия курагындагыларга жайылтылбайт» деген бөлүгүн Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна, 27-беренесинин 1-пунктуна жана 28-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп тапты, алардын аракетин жокко чыгарды жана жаран К.Султаналиеванын өтүнүчүн канааттандырды. Жаран К.Султаналиева Кыргыз Республикасынын салыктар жана жыйындар боюнча мамлекеттик комитетинин Нарын району боюнча башкармалыгынын буйругу менен Кыргыз Республикасынын «Мамлекеттик кызмат жөнүндө» Мыйзамынын 31-беренесинин «м»-пунктунун негизинде, пенсия жашына жеткендигине байланыштуу администрациянын демилгеси менен ээлеген кызматынан бошотулган.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна ылайык, Кыргыз Республикасында бардык адамдар мыйзам жана сот алдында бирдей, эч ким теги, жынысы,

расасы, улуту, тили, туткан дини, саясий жана диний ынанымдары үчүн же жеке жана коомдук мүнөздөгү кандайдыр бир башка жагдайлар боюнча басмырланып, эркиндиги жана укугу кысымга алынбашы тийиш.

«Мамлекеттик кызмат жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 31-беренесинин 3-бөлүгүнүн «м» пункту пенсиялык куракка жеткенине байланыштуу мамлекеттик кызматчыны мамлекеттик органдын демилгеси боюнча кызмат ордуна бошотуу мүмкүндүгүнүн берилиши, жарандын жашына байланыштуу басмырлануусуна, эркиндигинин жана укугунун кысымга алынышына алып келген.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесине ылайык, жарандарга улгайганда жана башка учурларда, мыйзам тартибинде каралган социалдык жактан камсыз кылуу кепилденет. Маңызы боюнча, бул ченем жарандын милдети эмес, укугу болуп саналат. Ошондуктан, бул укукту колдонуу же колдонбоо, жарандын эркин ыктыярына жараша болууга тийиш. Мыйзамда кандайдыр-бир кызматты ээлөөнүн так курагы көрсөтүлгөн учурлардан тышкары убакта, пенсиялык куракка жеткендигине байланыштуу администрациянын демилгеси менен мамлекеттик кызматчыны жумуштан бошотуу, эс алууга кетүүнүн ыктыярдуулугун бузат, ошондой эле эмгекке болгон конституциялык укукту жаш курагына байланыштуу кысымга алынышын күбөлөндүрөт.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, 2008-жылдын 5-декабрындагы чечими менен, Кыргыз Республикасынын Коргоо министрлигинин 2000-жылдын 2-майындагы № 100 буйругу менен аракетке киргизилген «Кыргыз Республикасынын куралдуу күчтөрүнүн анык аскер кызматына өз ыктыяры менен кирген аялдардын жоокер, сержант жана старшина милдетиндеги аскер кызматын өтөөсү жөнүндөгү Жобонун» 4 жана 62 «б» пункттары Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 24-беренесинин 2-пунктуна жана 74-беренесинин 4-пунктуна карама-каршы келет деп таап, алардын аракетин жокко чыгарып, жаран Вахрушеванын өтүнүчүн канааттандырды.

Бул жобонун 4-пунктунда аскер кызматындагы аялдар анык аскер кызматында 50 жаш курагына чейин тура алышат деп көрсөтүлгөн, ал эми 62 «б» пункту анык аскер кызматында туруунун жаш курагынын жогорку чегине жеткенде бошотулат деп аныктаган.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы, 24-беренесинин 2-пунктунда жарандарды аскер кызматынан бошотуунун же аны альтернативалуу кызмат менен алмаштыруунун негиздери жана тартиби мыйзам менен белгиленет деп бекиткен.

Демек, жарандарды аскер кызматынан бошотуунун тартиби мыйзам чыгаруучу орган тарабынан кабыл алынган Мыйзам менен каралышы керек, ошондуктан, аскер кызматында турган аялдарга жаш курагынын жогорку чегин белгилөө Кыргыз Республикасынын Коргоо министрлигинин ыйгарым-укуктарына кирбейт.

Аны менен бирге, Кыргыз Республикасынын Коргоо министрлиги тарабынан, адамдын жана жарандын эркиндиктерине, укуктарына жана милдеттерине тиешелүү ченемдик укуктук актылардын жарыяланышы, аларды колдонуунун милдеттүү шарты болуп саналат деген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 41-беренесинин талабы аткарылган эмес. Бул Жобо басма сөздө жарыяланган эмес.

Аталган учурларда, мамлекеттик органдар, Конституция эң жогорку юридикалык күчкө ээ жана түздөн-түз колдонулат деген конституциялык принциптерди көңүл буруусуз калтырышкан.

2008-жылдын 29-апрелиндеги чечим менен “Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Мыйзамдын 41-беренесинин 1-пунктунун 4-пунктчасынын экинчи жолу даттануу менен кайрылганда, ушул Мыйзам күчүнө киргенге чейин колдонулган Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жоболоруна ылайык, Жогорку сотко көзөмөл иретинде иш

козгоодон баш тартылган сот иштери кайрадан каралууга жатпайт деген бөлүгү Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 4-пунктуна, 18-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп тапты жана анын бул бөлүгүнүн аракетин жокко чыгарды, ошондой эле жаран Винниктин өтүнүчүн канааттандырды, анткени бул ченем адамдын эркиндиктерине жана укуктарына соттук коргоону кепилдеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 4-пунктун жана адамдын эркиндиктерин жана укуктарын жокко чыгаруучу мыйзамдар чыгарылууга тийиш эместигин бекиткен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 18-беренесинин 1-пунктун бузган.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 349-беренеси Жогорку соттун үч судьясынын соттук курамына даттанууларды же сунуштарды алдын ала кароого жана сот ишин козгоодон баш тартууга мүмкүнчүлүк берген. Кийин, 8-август 2004-жылдагы “Кыргыз Республикасынын жарандык процесстик кодексине өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизүү жөнүндө” Мыйзам менен бул ченем жокко чыгарылган жана сот актыларына алдын ала кароосуз эле көзөмөл иретинде даттанууга мүмкүндүк берилген.

Соттук тажрыйбада мыйзамдардын, ченемдик-укуктук актылардын Негизги Мыйзамга - Конституцияга ылайык келбеген учурлар кездешкени аз эмес, ошондуктан Конституциянын 90-беренесинин 2-пункту, эгерде ишти кароодо кандай сот инстанциясында болбосун мыйзамдын же ишти чечүү ага көз каранды болгон ченемдик укуктук актылардын конституциялуулугу жөнүндө маселе келип чыкса, сот Конституциялык сотко суроо-талабын жөнөтөт деп аныктаган. Мындай ченем Конституциянын эски редакцияларында да көрсөтүлгөн болчу. 2008-жылы судьялардан эки суроо-талап келип түштү.

Алардын бири боюнча Түп районунун судьясы Д.Ш.Астаркулов Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 97-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктунун конституциялуулугу жөнүндө суроо-талап менен кайрылган. Берилген ченем, эгерде кармалган адамга камак түрүндөгү бөгөт чарасын колдонууга негиз же зарылчылык болбосо, аны тергөөчүнүн же прокурордун чечими боюнча 48 саатка чейин бошотуу мүмкүнчүлүгүнүн аныкталышы, тергөө мезгилинде адамдын эркиндигин жана укугун конституциялык коргоонун кепилдиктеринин бири болуп саналат. Ошондон улам, 2008-жылдын 4-ноябрындагы чечим менен бул ченем Конституцияга ылайык деп табылды.

2008-жылы Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту үч иш боюнча өндүрүштү кыскартты, алардын ичинде жеке нотариустар Д.Ч. Алсеитова, А.К. Альчиева жана башкалардын Кыргыз Республикасынын “Нотариат жөнүндө” мыйзамынын 23-беренесинин 1-бөлүгүн Конституциялык эмес деп табуу жөнүндөгү өтүнүчү боюнча арыздангандардын өздөрүнүн өтүнүчүн кайра чакырып алгандыгына байланыштуу өндүрүштөн кыскарткан.

2008-жылы 4 субъектин өтүнүчү боюнча конституциялык сот өндүрүшүн козгоодон баш тартылган. Өндүрүштү козгоодон баш тартуу кайрылуунун маанисине коюлган талаптар аткарылбаганына же коюлган маселе соттун кароосуна жатпаганына байланыштуу болгон.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Төрагасынын орунбасары К.С.Исабековдун “Каракол” эркин экономикалык зонасынын чегин белгилөө жөнүндө Кыргыз Республикасынын 6-июль 2004-жылдагы Мыйзамын Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-беренесинин 1,2 жана 4-пункттарына жана 14-беренесинин 3-пунктунун 4-бөлүгүнө карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү сунушу боюнча сот өндүрүшүн козгоодон баш тартылган.

Сунушта талаштагы Мыйзамдын аракеттеги мыйзамдарга карама-каршы болуусу, “Каракол” эркин экономикалык зонасынын чегин жаңы участкага которуунун максатка ылайыктуулугун жана бул Мыйзамдан келип чыга турган аракеттерди Кыргыз Республикасынын

Өкмөтүнүн аткарбагандыгы тууралуу маселелер коюлган. Өндүрүштү козгоодон баш тартууга эркин экономикалык зонасынын чегин которуунун максатка ылайыктуулугун жана Өкмөттүн иш-аракети жөнүндө маселелерди кароо Конституциялык соттун ыйгарым-укуктарына кирбегендиги негиз болду. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши кабыл алган мыйзамдар жана башка ченемдик-укуктук актылардын ортосундагы карама-каршылыктарды жоюу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ыйгарым-укуктарына кирет.

Эркин экономикалык зонанын чектерин аныктоо жарандардын жерге болгон менчик укугун бузат деген жүйөөлөр далилдер менен бекемделген эмес жана бул боюнча пикирлер негизделген эмес.

Ошондой эле, жаран Н.А.Лозицкаянын кызыкчылыгына Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты Иманалиеванын, Кыргыз Республикасынын Конституциялык Сотунун 2006-жылдын 13-январындагы чечими менен Конституцияга ылайык эмес деп табылган Жазык-процесстик кодексинин 373-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктунун жана 374-беренесинин 8-бөлүгүнүн ченемдерин колдонуу менен кабыл алынган Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш жана административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын соттук актысын кайра кароо жөнүндөгү кайрылуусуна – Конституциянын жаңы редакциясы кабыл алынгандан кийин бул ченем 2008-жылдын 5-августунда Жогорку Кеңеш кабыл алган Кыргыз Республикасынын Жазык процесстик кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндөгү Мыйзам менен киргизилген деген түшүндүрмө берилди.

Кайрылууда коюлган суроо соттун кароосуна тийиштүү болбогондугуна, талаш туудурган акт жокко чыгарылгандыгына же күчүн жоготкондугуна, ошондой эле кайрылган субъектилердин ишти кыскартуу жөнүндө өтүнүчтөрүнө байланыштуу 2008-жылы 11 конституциялык сот өндүрүшү кыскартылган, мисалы “Виктория Плюс” жана “Кадам” коомдук уюмдардын өтүнүчтөрү боюнча.

2008-жылы Конституциялык сотко түшкөн бардык кайрылуулар мыйзам белгилеген мөөнөттө каралган.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту иш аракетинин негизги принциптеринин бири ачыктык принцибин сактоо максатында, ага ылайык Кыргыз Республикасынын жарандары соттун конституциялык сот адилеттүүлүгүн ишке ашыруусу жөнүндө маалымат менен камсыз кылынат. Кыргыз Республикасынын жарандарына соттун сот адилеттигин ишке ашыруудагы аракетин маалымдоону камсыздоо үчүн Конституциялык соттун бардык жыйналыштары ачык жүргүзүлдү.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жыйналыштары жөнүндө маалымат өз убагында жана ылдам берилип турат. Жарандар үчүн оңой атайын бөлүнгөн жерде Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту кароого киришип жаткан иш жөнүндө, конкреттүү каралууга жаткан иштин себебин жана негизи жөнүндө кыскача маалымат илинет.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун чечимдери соттун ачык жыйналыштарында толук жарыяланып тараптарга, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине жана “Эркин Тоо”, “Кыргыз Туусу”, “Слово Кыргызстана” жана “Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомостору” редакцияларына жиберилип турду.

Тилекке каршы экономикалык мүмкүнчүлүктөрдүн чектелүүсүнө байланыштуу, бардык чечимдер өз убагында жарыяланбай калды.

“Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө” Мыйзамдын 30-беренесинин талабына карабастан кээ бир чечимдер бүгүнкү күнгө чейин жарыяланган жок.

Республиканын жарандарынын конституциялык укуктук аң сезиминин деңгээлин көтөрүү максатында, 2008-жылдын январь айынан баштап бардык чечимдер Кыргыз Республикасынын Конституциялык Сотунун интернет сайтына киргизилди.

Конституциялык мыйзамдуулук принцибинин талабына ылайык Конституциялык соттун чечимдерин аткаруу жалпыга милдеттүү болуп эсептелет. “Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө” Мыйзамдын 14-беренесине ылайык, чечимдер акыркы, даттанууга жатпайт жана бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

2008-жылы Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту кызматташуу алкагында Европалык мыйзам аркылуу демократия үчүн комиссиясы (Венеция Комиссиясы) менен бирдикте “Мыйзамдын үстөмдүгү жана соттун көз карандысыздыгы - демократиялык институттардын туруктуу кепилдиги” темасында конференция өткөрдү, бул конференциянын катышуучулары менен ой бөлүшүп, тажрыйба алмашууга мүмкүнчүлүк болду.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялары мамлекеттик бийликтин башка органдары менен тажрыйба алмашуу алкагында “Конституциялык укуктун жана конституциялык сот адилеттигинин учурдагы проблемалары: региондордун социалдык-экономикалык өнүгүшүн камсыз кылуудагы ролу” (Екатеринбург шаары), “Конституциялык сот адилеттиги” (Варшава шаары), “ 21-Кылымдагы бийликтердин бөлүнүшү жана конституциялык сот адилеттиги” (Сеул шаары), “Негиздөөчү конституциялык баалуулуктар жана коомдук тажрыйба” (Ереван шаары), ошондой эле Европа Кеңешинин Венеция Комиссиясынын пленардык жыйналышында “Демократияга укук аркылуу” темаларында эл аралык жолугушууларга, симпозиумдарга, конференцияларга жана семинарларга катышышты.

**Кыргыз Республикасынын Конституциялык Сотунун
үстүбүздөгү жылдагы чечимдери**



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЧЕЧИМИ**

«Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» 2002-жылдын 23-июнундагы Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн «Мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга акылуу» деп көрсөткөн бөлүгүн Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна, 7-беренесинин 4-абзацына, 18-беренесинин 1-пунктуна жана 25-беренесине карама-каршы келет деп табуу жөнүндө «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчү боюнча

15-январь 2009-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык Соту: Төрагасы С.К.Сыдыкова, Төраганын орунбасары А.А.Суталинов, судьялар – А.А.Абдугапаров, Ч.Ж.Курбанова, Ө.Ж.Мамыров, Ч.А.Мусабекова жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук жыйналыштын катчысы А.А.Асангожоеванын, тараптар: «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын Уставынын 7.9-пунктунун 3-пунктчасынын жана 2008-жылдын 24-августундагы Саясий кеңешинин Бюросунун чечиминин негизинде аракеттенген партиянын Саясий Кеңешинин төрагасы Турсунбай Бакир уулунун, 2008-жылдын 28-октябрындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Айбек Кудайбергенович Акмолдоевдин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13-беренесин жана «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 11-беренесин жетекчиликке алып, ачык соттук жыйналышта «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» Мыйзамдын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн «Мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга акылуу» деп көрсөткөн бөлүгүн Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна, 7-беренесинин 4-абзацына, 18-беренесинин 1-пунктуна, 25-беренесине карама-каршы

келет деп табуу жөнүндө «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчүн карады.

Судья Ч.А Мусабекованын баяндамасын, «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын Саясий кеңешинин төрагасы Турсунбай Бакир уулунун, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү А.К.Акмолдоевдин сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2008-жылдын 4-сентябрь жана 2-декабрында «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» Мыйзамдын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн «Мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга акылуу» деп көрсөткөн бөлүгүн Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна, 7-беренесинин 4-абзацына, 18-беренесинин 1-пунктуна, 25-беренесине карама-каршы келет деп табуу жөнүндө «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөнкү жүйөөлөр келтирилген. Жергиликтүү мамлекеттик администрацияга жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органына коомдук иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылуу ыйгарым укугун аныктоо, мамлекет, анын органдары, жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдары жана алардын кызмат адамдары Конституцияда жана мыйзамдарда аныкталган ыйгарым укуктардын чегинен чыга албайт деп көрсөткөн жана мамлекеттик бийлик органдары жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарынын эл алдындагы жоопкерчилигинин жана элдин таламдарында алардын өз ыйгарым укуктарын жүзөгө ашыруу принцибин бекиткен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна жана 7-беренесинин 4-абзацына ылайык эмес. Мындай ыйгарым укук «Жергиликтүү өзалдынча башкаруу жана жергиликтүү мамлекеттик администрация жөнүндө» Мыйзамында каралган эмес. Ошондой эле, мамлекеттик бийлик органдарын же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарын алдын ала кабарлоону гана божомолдогон Конституциянын 25-беренесин бузуу менен талаш туудурган ченем саясий чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү, демонстрацияларды жана пикеттерди тоскоолдуксуз өткөрүү адамдын жана Кыргыз Республикасынын жаранынын укугун жокко чыгарып, ошону менен адамдын эркиндиктери менен укуктарын жокко чыгаруучу мыйзамдар чыгарылууга тыюу салуу жөнүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 18-беренесинин 1-пунктунун талаптарына карама-каршы келет деп эсептейт.

Ошентип, жергиликтүү мамлекеттик администрация жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы кабыл алынган чечимдеринин мыйзамдуулугунун жоопкерчилигин өздөрү алууга тийиш, ал эми сот митингдерди жана башка коомдук иш-чараны тынч, куралсыз, эркин өткөрүүгө тыюу салуучу орган эмес, аларды өткөрүүгө тыюу салуу жөнүндө чечимдерге протест келтириле турган орган болушу керек.

Соттук жыйналышта «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын Саясий кеңешинин төрагасы Турсунбай Бакир уулу өзүнүн өтүнүчүн колдоду жана аны канааттандырууну сурады.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү А.К.Акмолдоев, «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясы келтирген талаптар менен макул болбостон, анын өтүнүчүн четке кагууну жана канааттандыруусуз калтырууну сурады.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, “Эркин Кыргызстан” (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчү төмөнкү негиздер боюнча канааттандырылууга жатпайт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын жарандары мамлекеттик бийлик органдарын же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарын алдын ала кабарлоо шарты менен саясий чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү, демонстрацияларды жана пикеттерди тынч жана куралсыз өткөрүү укугуна ээ. Бул ченем аталган коомдук иш-чараларын өткөрүү боюнча кайсы бир органдын уруксат берүүсүн шарттабайт. Ошол эле мезгилде аталган берене боюнча алардын өткөрүү тартиби жана шарттары мыйзам менен аныкталаары белгиленген.

Бул конституциялык ченемдин жүзөгө ашырылуусу «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» Мыйзамынын негизинде жүргүзүлөт, анда аталган коомдук иш-чаралардын өткөрүүнүн тартиптери жана шарттары көрсөтүлгөн.

Эгерде мыйзамда көрсөтүлгөн коомдук иш-чараларды өткөрүү боюнча алдын ала кабарлоо аталган Мыйзамдын талаптарына карама-каршы келсе жергиликтүү мамлекеттик администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдары бул иш-чараларды өткөрүүгө тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга укугу жарандардын саясий чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү, демонстрацияларды жана пикеттерди өткөрүүгө болгон конституциялык укуктарын бузбайт. Анткени, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 21-беренесинин 4-пунктуна ылайык жарандардын эркиндиктерин жана укуктарын коргоо, бул жагындагы укук бузууларды болтурбоо жана бузулган укуктарды калыбына келтирүү мамлекеттин, анын бардык органдарынын жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын милдети.

Ошону менен бирге, «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» Мыйзамдын 5-беренесинин 2-бөлүгүндө мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органына коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же анын өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга укук берип, бирок кайсы учурларда макул болбостугу аныкталган эмес. Ошондуктан, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту аталган Мыйзамдын бул ченеми такталууга тийиш деп эсептейт.

Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» Мыйзамдын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн «Мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга акылуу» деп көрсөтүлгөн бөлүгү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна, 7-беренесинин 4-абзацына, 18-беренесинин 1-пунктуна жана 25-беренесине карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14-беренелерин, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын

10, 11, 14, 23, 24, 25, 29 жана 30-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. «Жарандардын тынч, куралсыз чогулуу, митингдерди жана демонстрацияларды эркин өткөрүү укугу жөнүндө» 2002-жылдын 23-июнундагы Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн «Мамлекеттик жергиликтүү администрация же жергиликтүү өзалдынча башкаруу органы коомдук иш-чараны өткөрүүнү макул таппаган учурда белгиленген иш-чарага тыюу салуу же аны өткөрүү шарттарын өзгөртүүнүн зарылдыгы тууралуу сотко доо менен кайрылууга акылуу» деп көрсөткөн бөлүгүн Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 3-пунктуна, 7-беренесинин 4-абзацына, 18-беренесинин 1-пунктуна жана 25-беренесине карама-каршы келет деп табуу жөнүндө «Эркин Кыргызстан» (ЭрК) прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчү канааттандырылуусуз калтырылсын.

2. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, юридикалык жактар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

3. Чечим «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомосторуна», «Эркин Тоо», «Кыргыз Туусу», «Слово Кыргызстана» гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

С.К. Сыдыкова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

О.Ж. Мамыров



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЧЕЧИМИ**

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына ылайык Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоону расмий чечмелөө жөнүндө Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты Асилбек Шарипович Жээнбековдун кайрылуусу боюнча

19-март 2009-жыл

Бишкек шары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы С.К.Сыдыкова, Төраганын орунбасары А.А.Суталинов, судьялар – А.А.Абдугапаров, С.Н.Демин, А.С.Кененсариев, Ч.Ж.Курбанова, Ө.Ж.Мамыров жана Ч.А.Мусабекованын курамында,

соттук жыйналыштын катчысы Ж.Ж.Чоткараевдин, тараптар: Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты Асилбек Шарипович Жээнбековдун, 2009-жылдын 18-мартындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Медер Кеңешович Жусуповдун, 2009-жылдын 3-мартындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиянын өкүлү Бакытбек Сатымбайевич Жумагуловдун катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамынын II-Бөлүгүнүн 1-пунктунун 3-бөлүгүн, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13-беренесин жана «Конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10-беренесин, жетекчиликке алып, ачык соттук жыйналышта Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына ылайык Кыргыз Республикасынын Президентинин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоону расмий чечмелөө жөнүндө Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты А.Ш.Жээнбековдун кайрылуусун карады.

Судья Ч.А. Мусабекованын баяндамасын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты А.Ш.Жээнбековдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү М.К.Жусуповдун, Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиянын өкүлү Б.С.Жумагуловдун сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2009-жылдын 20-февралында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына ылайык Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоону расмий чечмелөө жөнүндө Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты А.Ш.Жээнбековдун кайрылуусу келип түшкөн.

Кайрылууну негиздөөгө төмөнкү жүйөөлөр келтирилген. Кайрылууга Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоо үчүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацынын ченемин түшүнүү жана колдонуу боюнча чыгып жаткан анык эместик жана талаш-тартыш негиз болду. Азыркы убакта прессада да, коомдо да ар-башка пикирлер айтылып жатат. Кээ бири азыркы Президент беш жылдык мөөнөткө мурдагы Конституция менен шайланган жана анын ыйгарым укуктары 2009-жылы күзүндө бүтөт, башкалары 2007-жылы Конституциянын жаңы редакциясын кабыл алгандан тартып мурдагысы күчүн жоготот жана президенттик шайлоо 2010-жылы өткөрүлүшү керек деп эсептешет.

Кыргыз Республикасынын Президенти Бакиев К.С. шайланган мезгилде колдонулуп жаткан Кыргыз Республикасынын 2003-жылдын 18-февралындагы №40 «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамында баяндалган Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык (мындан ары – 2003-жылдын редакциясындагы Конституция), Кыргыз Республикасынын иштеп жаткан Президенттин ыйгарым укуктарынын бешинчи жылындагы октябрь айынын соңку жекшембисинде Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүлүшү керек эле. Бул ченем кезектеги шайлоо менен

шайланган Президентке шайлоо өткөрүү датасын аныктоого тийешелүү жана октябрь айынын соңку жекшембисинде шайланган мурдагы шайланган Президент А.А.Акаевге байланыштырылган болуучу. Кыргыз Республикасынын Президенти К.С.Бакиев 2005-жылдын 10-июлунан тартып шайланды деп эсептелинет. "Кезектеги шайлоо өткөрүү датасын июль айында шайланган иштеп жаткан Президенттин шайланган датасына байланыштырылышы керекпи?"- деген суроо туулуп жатат.

2007-жылдын 23-октябрындагы №157 «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамдын корутунду жоболорунда ушул Мыйзам кабыл алынганга чейин бүткүл эл тарабынан шайланган Президент өзү шайланган мөөнөт аяктаганга чейин өз ыйгарым укуктарын сактап калат деп көрсөтүлгөн.

Азыркы иштеп жаткан Президентти шайлаган мезгилде Президенттин ыйгарым укуктарынын бешинчи жылындагы октябрь айынын соңку жекшембисинде Президентке кезектеги шайлоо өткөрүү жөнүндө жобо күчүндө болчу, ал эми 2009-жылдын июлунан тартып анын ыйгарым укуктарынын бешинчи жылы башталгандыгына байланыштуу жана 2007-жылы Конституциянын жаңы редакциясы кабыл алынгандыгын эске алып, мындай суроолор пайда болуп жатат:

1. Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун кайсы жоболорго ылайык дайындалат, анткени иштеп жаткан Конституциянын редакциясында да, анда шилтеме менен көрсөтүлгөн шайлоо жөнүндө Кодексинде да ушул маселени тартипке салган ченемдер камтылган эмес?

2. Ушул учурда азыркы Президентти шайлоо мезгилинде күчүндө турган Конституциянын редакциясынын ченеминин Президенттин ыйгарым укуктарын бешинчи жылы аткарып жатканда Президенттин кезектеги шайлоосун дайындоо бөлүгүн колдонгонго болобу?

3. Президентти шайлоо Жогорку Кеңеш тарабынан шайлоо күнүнө чейин кеминде төрт ай мурда дайындалат деген Кыргыз Республикасынын шайлоо жөнүндө Кодексинин 58-беренесинин 4-пунктуна ылайык шайлоо күнү болуп кайсы күн эсептелинет?

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты А.Ш.Жээнбековдун пикири боюнча азыркы Президент 2003-жылдын редакциясындагы Конституцияга ылайык шайланган, ошондуктан Президентти кезектеги шайлоо ушул Конституциянын талаптарына ылайык дайындалышы керек.

Ошентип, ал ушул конкреттүү учурда колдонуу боюнча Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына ылайык Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоону расмий чечмелеп берүүнү сурайт.

Соттук жыйналышта Кыргыз Республикасынын депутаты А.Ш.Жээнбеков өзүнүн кайрылуусун колдоду жана кайрылууда коюлган маселени сот жыйналышында карап жана расмий чечмелеп берүүнү сурады. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү М.К.Жусупов, Шайлоо жана референдумдарды өткөрүү борбордук комиссиясынын өкүлү Б.С.Жумагулов чечимди соттун ыктыярына калтырышат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, төмөнкүлөрдү негизге алат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына ылайык Президентти шайлоо тартиби мыйзам менен аныкталат. Келтирилген ченем шилтеме мүнөзгө ээ – анын өзүндө Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү мөөнөтү тике көрсөтүлгөн эмес. Ушуга ылайык көрсөтмө Кыргыз Республикасынын 2007-жылдын 23-октябрындагы N158 Мыйзамында, Кыргыз Республикасынын 2009-жылдын 10-

январындагы N3, 2009-жылдын 23-январындагы N20 Мыйзамдарынын редакцияларындагы өзгөртүүлөр жана толуктоолор менен баяндалган Кыргыз Республикасынын 1999-жылдын 29-майындагы N39 “Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө кодексинде” бар. Бул Кодекстин 58-беренесинин 4-пунктуна ылайык Президентти шайлоо Жогорку Кеңеш тарабынан шайлоо күнүнө чейин кеминде төрт ай мурда дайындалат.

Жогоруда көрсөтүлгөн ченемдер 2007-жылдын 21-октябрында референдумда кабыл алынган жана 2007-жылдын 24-октябрында "Эркинтоо" гезитинде расмий жарыяланган күндөн тартып, атап айтканда 2003-жылдын редакциясындагы Конституциянын 44-беренесинин 1-пунктунун 2-бөлүгүнүн талаптарына ылайык 2005-жылдын 10-июлунда мөөнөтүнөн мурда шайлоодо азыркы мамлекеттин башчысы К.С.Бакиевди Президент кылып шайлагандан кийин күчүнө кирген. Ошондуктан, чечмеленип жаткан конституциялык ченемдин жана ага ылайык Шайлоо жөнүндө кодекстеги ченемдин аракетин азыркы иштеп жаткан Конституция күчүнө кирген күндөн баштап келип чыккан гана укуктук мамилелерге, ошонун ичинде Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоого дагы таркатылат.

Конституциянын иштеп жаткан редакциясы күчүнө киргенден тартып 2003-жылдын редакциясындагы Конституция күчүн жоготкон. Ошондуктан, 2003-жылдын редакциясындагы Конституциянын 44-беренесинин 1-пунктунун биринчи абзацынын Кыргыз Республикасынын иштеп жаткан Президенттин ыйгарым укуктарынын бешинчи жылындагы октябрь айынын соңку жекшембисинде Кыргыз Республикасынын Президентине кезектеги шайлоосу өткөрүлөт деген жобосу Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун дайындоого колдонууга болбойт.

Бирок, чечмеленип жаткан конституциялык ченемди жана ага ылайык Шайлоо жөнүндө кодекстеги ченемди 2007-жылдын 23-октябрындагы «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамдын өтмө жоболорунан ажыратып колдонуу мүмкүн эмес. Тактап айтканда, аталган Мыйзамдын II-Бөлүгүнүн 4-пунктунда ушул Мыйзам кабыл алынганга чейин бүткүл эл тарабынан шайланган Президент өзү шайланган мөөнөт аяктаганга чейин өз ыйгарым укуктарын сактап калат деп бекитилген. Кыргыз Республикасынын Президентине боло турган кезектеги шайлоо өткөрүү датасын аныктоо менен байланышкан учурда, жогоруда көрсөтүлгөн ченемдер бирге колдонулушу керек, анткени аталган ченем 2005-жылдын 10-июлунда шайланган Кыргыз Республикасынын Президентинин ыйгарым укуктарын иш жүзүнө ашыруу жана токтотуу маселелерин жөнгө салып жана Конституциянын азыркы иштеп жаткан редакциясын өтмө мезгилде жүзөгө ашырууга багышталган.

2007-жылдын 23-октябрындагы «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамдын II-Бөлүгүнүн 4-пунктунун мааниси боюнча иштеп жаткан Президенттин ыйгарым укуктары өзү шайланган мөөнөт аяктаганда токтой тургандыгы көрүнөт. Кыргыз Республикасынын иштеп жаткан Президенти, аны шайлаган мезгилде иштеп жаткан, атап айтканда 2003-жылдын редакциясындагы Конституциянын 44-беренесинин 1-пунктунун 2-бөлүгүнө ылайык шайланган. Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Президенти Кыргызстандын элине 2003-жылдын редакциясындагы Конституцияга ант берген. Ошондуктан, ал шайланган мөөнөттүн аяктаганын Конституциянын аталган редакциясынын талаптарынын негизинде эсептеп чыгуу керек.

2003-жылдын редакциясындагы Конституциянын 44-беренесинин 1-пунктунун биринчи абзацы мамлекет башчысынын кезектеги шайлоосунун башталышы болгон күндү - Кыргыз Республикасынын иштеп жаткан Президентинин ыйгарым укуктарынын бешинчи жылындагы

октябрь айынын соңку жекшембисин - көрсөткөн. Демек, бул дата иштеп жаткан Президенттин шайланган мөөнөтүнүн аяктаганы да болуп эсептелет.

2003-жылдын редакциясындагы Конституциянын 45-беренесинин 4-пунктуна ылайык президенттик мандаттын, атап айтканда ыйгарым укуктарынын мөөнөтү ант берген мезгилден тартып башталат, ошондуктан иштеп жаткан Президент өзүнүн ыйгарым укуктарын ант берген күнү 2005-жылдын 14-августунан тартып аткарып баштаган. Демек, иштеп жаткан Президенттин ыйгарым укуктарынын бешинчи жылы 2009-жылдын 14-августунан тартып башталса, анда анын ыйгарым укуктарынын бешинчи жылындагы октябрь айынын соңку жекшембиси - 2009-жылдын 25-октябры болот. Бул иштеп жаткан Президенттин шайланган мөөнөтүнүн аяктаганын, ошону менен бирге анын ыйгарым укуктарынын токтотулушунун конкреттүү датасы да болуп саналат.

Ошого байланыштуу, Президенттин ыйгарым укуктары жаңы шайланган Президент кызматка киришкен мезгилден тартып токтотулат деген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 45-беренесинин 2-пунктуна ылайык, Кыргыз Республиканын Конституциялык соту жаңы шайланган Президент өзүнүн ыйгарым укуктарын аткарууга 2009-жылдын 25-октябрынан кечикпей кириши керек деп эсептейт. Демек, Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун Конституция жана мыйзамда белгиленген Президентти шайлаганга керектүү бардык мөөнөттү эске алуу менен жогоруда көрсөтүлгөн датадан кечиктирилбестен өткөрүлүүгө тийиш.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамынын II-Бөлүгүнүн 1-пунктунун 3-бөлүгүн, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14-беренесин, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10, 14, 23, 24, 25, 29 жана 30-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 44-беренесинин 2-пунктунун экинчи абзацына төмөнкүдөй расмий чечмелөө берилсин:

1. Бул ченемди шилтеме ченем катары түшүнүү керек, ал Кыргыз Республикасынын Президентинин кезектеги шайлоосун өткөрүүгө, ошонун ичинде анын өткөрүү датасын аныктаганга, конкреттүү эрежелери өз алдынча мыйзам менен аныкталат деп билдирет. Ал Кыргыз Республикасынын 2007-жылдын 23-октябрындагы N158 Мыйзамында, Кыргыз Республикасынын 2009-жылдын 10-январындагы N3, 2009-жылдын 23-январындагы N20 Мыйзамдарынын редакцияларындагы өзгөртүүлөр жана толуктоолор менен баяндалган Кыргыз Республикасынын 1999-жылдын 29-майындагы N39 “Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө кодекси”.

Көрсөтүлгөн конституциялык ченемдин аракети (2007-жылдын 23-октябрындагы Мыйзамдын редакциясындагы) Кыргыз Республикасынын Конституциясы күчүнө кирген күндөн баштап келип чыккан гана укуктук мамилелерге, ошонун ичинде Кыргыз Республикасынын Президентин кезектеги шайлоосун өткөрүү датасын аныктоого да таркатылат.

2. 2009-жылдын 25-октябрынан кечикпей өткөрүлүүгө тийиш деген маанисин көрсөткөн 2007-жылдын 23-октябрындагы «Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жаңы редакциясы жөнүндө» Мыйзамдын II-Бөлүгүнүн 4-пункту менен чечмеленип жаткан конституциялык ченем бирге колдонулушу керек.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, юридикалык жактар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4. Чечим «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомостторуна», «Эркин Тоо», «Кыргыз Туусу», «Слово Кыргызстана» гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

С.К. Сыдыкова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

О.Ж. Мамыров



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЧЕЧИМИ**

«Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө» Кодекстин 45-беренесинин 11-пунктун, 46-беренесинин 7-пунктун, 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацын жана 55-беренесинин 7-пунктун, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 26-беренесинин 2-бөлүгүнүн Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 141-беренесинде каралган кылмыш ишти жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 1-пунктуна, 7-беренесинин төртүнчү абзацына, 13-беренесинин 3-пунктуна, 15-беренесинин 4-пунктуна, 18-беренесине, 21-беренесинин 5-пунктуна, 23-беренесинин 1-пунктуна жана 95-беренесинин 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү жаран Мамбетов Турдубектин өтүнүчү боюнча

29-апрель 2009-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы С.К.Сыдыкова, Төраганын орунбасары А.А.Суталинов, судьялар - А.А.Абдугапаров, С.Н.Демин, А.С.Кененсариев, Ч.Ж.Курбанова, Ө.Ж.Мамыров, Ч.А.Мусабекова жана К.Э.Эсенкановдордун курамында, соттук жыйналыштын катчысы Ж.М.Абдылдаеванын, тараптар:

жаран Мамбетов Турдубектин, 3-декабрь 2008-жылдагы ишеним катынын негизинде аракеттенген анын өкүлү Садыков Нурлан Бериковичтин, 15-январь 2009-жылдагы ишеним катынын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Жусупов Медер Кеңешовичтин, 12-март 2009-жылдагы жана 10-октябрь 2008-жылдагы ишеним каттардын негизинде аракеттенишкен Кыргыз Республикасынын Борбордук шайлоо комиссиясынын өкүлдөрү Сарбагышев Өмүрбек Эсенгуловичтин жана Аллафердов Ариф Алиакберовичтин

катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13-беренесин жана «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Кодекстин 11-беренесин жетекчиликке алып, ачык соттук жыйналышта жаран Т.Мамбетовдун «Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө» Кодекстин 45-беренесинин 11-пунктун, 46-беренесинин 7-пунктун, 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацын жана 55-беренесинин 7-пунктун, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 26-беренесинин экинчи бөлүгүнүн Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 141-беренесинде каралган кылмыш ишти жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 1-пунктуна, 7-беренесинин төртүнчү абзацына, 13-беренесинин 3-пунктуна, 15-беренесинин 4-пунктуна, 18-беренесине, 21-беренесинин 5-пунктуна, 23-беренесинин 1-пунктуна жана 95-беренесинин 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү өтүнүчүн карады.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьясы А.А.Абдугапаровдун баяндамасын, жаран Т.Мамбетовдун жана анын өкүлү Н.Б.Садыковдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жана Борбордук комиссиясынын өкүлдөрү М.К.Жусуповдун, О.Э.Сарбагышевдин, А.А.Аллафердовдун сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 18-декабрь 2008-жылы, 17-март жана 2-апрель 2009-жылы «Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө» Кодекстин (мындан ары шайлоо жөнүндө Кодекстин) 45-беренесинин 11-пунктун, 46-беренесинин 7-пунктун 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацын жана 55-беренесинин 7-пунктун, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин (мындан ары КР ЖПК) 26-беренесинин 2-бөлүгүнүн, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин (мындан ары КР КЖК) 141-беренесинде каралган кылмыш ишти жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 1-пунктуна, 7-беренесинин төртүнчү абзацына, 13-беренесинин 3-пунктуна, 15-беренесинин 4-пунктуна, 18-беренесине, 21-беренесинин 5-пунктуна, 23-беренесинин 1-пунктуна жана 95-беренесинин 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү жаран Т.Мамбетовдун өтүнүчтөрү келип түшкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөнкү жүйөөлөр келтирилет. Бишкек шаарынын Биринчи май райондук сотунун 10-октябрь 2008-жылдагы чечими менен Бишкек шаардык Кеңешинин депутаттыгына №8 Түндүк шайлоо округу боюнча шайлоолордун натыйжалары жөнүндөгү протоколду жана чечимди бузуу тууралуу жаран Т.Мамбетовдун 8-октябрь 2008-жылы берген доо талаптары, участкалык шайлоо комиссияларынын протоколдору даттанылбагандыктан жана аларды бузуу жөнүндө маалыматтар болбогондуктан, негизсиз катары канааттандырылган эмес. Анын №8 Түндүк шайлоо округу боюнча добуш берүү жыйынтыгы жөнүндөгү участкалык шайлоо комиссияларынын протоколдорун жана округ боюнча шайлоонун натыйжаларын аныктоону жараксыз деп табуу жөнүндөгү 10-октябрь 2008-жылдагы кошумча доо арызы, белгиленген мөөнөт аяктагандан кийин жана сотко чейинки жөнгө салуу процедурасы бузулуп берилген катары, ошол эле соттун аныктамасы менен ошол эле күнү кайтарылып берилген. Көрсөтүлгөн округ боюнча шайлоочулардын тизмелерин жана добуш берүү бюллетендерин ачуу,

аларды кайталап эсептөө жана күбөлөрдү суракка алуу жөнүндөгү өтүнүчү канааттандырылуусуз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча коллегиясы жаран Т.Мамбетовдун көзөмөл иретиндеги арызы боюнча ишти карап, 16-октябрь 2008-жылдагы токтомдору менен Биринчи май райондук сотунун жогоруда көрсөтүлгөн чечимин жана аныктамасын күчүндө калтырган.

Жогоруда көрсөтүлгөн сот актыларын кабыл алууга Шайлоо жөнүндө кодекстин 45-беренесинин 11-пункту, 46-беренесинин 7-пункту, 54-беренесинин 4 жана 6-пункттары, 55-беренесинин 7-пункту жана Кыргыз Республикасынын Жарандык процессуалдык кодексинин бир катар башка ченемдери негиз болгон.

Жаран Т.Мамбетов, Шайлоо жөнүндө кодекстин 45-беренесинин 11-пункту, 46-беренесинин 7-пункту, 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацы жана 55-беренесинин 7-пункту анын конституциялык укуктарын бузган шайлоо комиссияларына жана сотко даттанууларды жана арыздарды берүүгө чектөөлөрдү камтыйт деп эсептейт. Ошонун натыйжасында, мамлекеттик бийлик органдарынын (округдук шайлоо комиссиясынын, Борбордук шайлоо комиссиясынын) арыздарды жана даттанууларды кароодогу жол берген аракетсиздиктери, жалпы юрисдикциядагы сотторго талашылып жаткан ченемдерди жетекчиликке алып, аларды жарандардын шайлоо укуктарынын бузулушунун маңызы боюнча карабай коюуга мүмкүнчүлүк берет. Ал тургай, ушундай аракетсиздикти ырастаган соттун тиешелүү чечими чыккан учурда дагы, жарандын бузулган шайлоо укугу сот тарабынан калыбына келтирилиши мүмкүн эмес, анткени шайлоо жөнүндө Кодекстин 45-беренесинин 11-пунктуна, 46-беренесинин 7-пунктуна ылайык добуш берүүнүн жыйынтыктары жана шайлоонун натыйжалары чыгарылгандан кийин берилген арыздар жана даттануулар шайлоонун жыйынтыктарын жараксыз деп табуу үчүн негиз боло албайт.

Шайлоо жөнүндө кодекстин 54-беренесинин 4-пунктунун 2-абзацы жана 55-беренесинин 7-пункту менен белгиленген үч календарлык күн өткөндөн кийин шайлоо комиссияларына жана сотко даттануу арыздарын кабыл алууга тыюу салуу дискриминациялык чечим болуп эсептелет, анткени шайлоо процессинин катышуучуларына толук көлөмдө жана зарыл болгон мөөнөттө жарандардын шайлоо укуктарынын бузулушунун далилдерин жыйноого мүмкүндүк бербейт. Шайлоо жөнүндө Кодекстин 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацы жана 55-беренесинин 7-пунктунун биринчи абзацы менен койулган реалдуу эмес мөөнөттөр жарандарды сотко кайрылуу укугунан ажыратат. Сот териштүрүүсү алдын ала чечилген болуп, курулай көрүнүшкө айланат, анткени шайлоо жөнүндө Кодекстин 45-беренесинин 11-пунктуна жана 46-беренесинин 7-пунктуна ылайык добуш берүүнүн жыйынтыктары жана шайлоонун натыйжалары чыгарылгандан кийин берилген арыздар жана даттануулар шайлоонун жыйынтыктарын жараксыз деп табуу үчүн негиз боло албайт. Ал эми Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 26-беренесинин 2-бөлүгү Кыргыз Республикасынын КЖКнин 141-беренесинде каралган кылмыш ишти жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө шайлоо документтерин бурмалоо фактыларынын бетин ачууга жана тергөө жүргүзүүгө болгон мамлекеттин жоопкерчилигин жарандарга негизсиз жүктөйт.

Ошентип, жаран Т.Мамбетов талашка коюлган ченемдер ага зарыл болгон мөөнөттөрдө сотко кайрылууга тоскоол болуп, анын шайлоо укуктарынын өзөктүү маңызына шек келтирип, анын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 1-пункту, 7-беренесинин төртүнчү абзацы, 13-беренесинин 3-пункту, 15-беренесинин 4-пункту, 18-беренеси, 21-беренесинин 5-пункту, 23-беренесинин 1-пункту жана 95-беренесинин 2-пункту менен кепилдике алынган соттук коргоого болгон укугун бузат деп эсептейт.

Соттук жыйналышта жаран Т.Мамбетов жана анын өкүлү Н.Б.Садыков өздөрүнүн өтүнүчтөрүн колдоп жана аларды канааттандырууну сурашты.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жана Кыргыз Республикасынын Борбордук шайлоо комиссиясынын өкүлдөрү М.К.Жунусов, О.Э.Сарбагышев жана А.А.Аллафердов өтүнүчтөрдүн жүйөөлөрү менен макул болбостон аны канааттандыруусуз калтырууну сурашты.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, жаран Т.Мамбетовдун өтүнүчү төмөнкү негиздер менен жарым-жартылай канааттандырулууга жатат деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 23-беренесинин 1-пунктунун экинчи абзацына ылайык Кыргыз Республикасынын жарандары мамлекеттик бийлик органдарын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын шайлоого жана аларга шайланууга укуктуу. Кыргыз Республикасынын жарандарынын шайлоолорго катышууга болгон конституциялык укуктарынын жүзөгө ашырылышы, шайлоолорду өткөрүүнүн тартибин жана шарттарын аныктаган Шайлоо жөнүндө кодексин негизинде ишке ашырылышы керек.

Жарандардын шайлоо укуктарынын жүзөгө ашырылышынын эң маанилүү кепилдиги болуп Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 1 жана 3-пункттарынын, 15-беренесинин 4-пунктунун жана 21-беренесинин 4, 5-пункттарынын адамдын жана жарандын бардык эркиндиктери жана укуктары мыйзам жана сот аркылуу корголот жана кепилденет; аларды коргоо, укук бузууларды болтурбоо жана бузулган укуктарды калыбына келтирүү мамлекеттин, анын бардык органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын милдети; бардык адамдар мыйзам жана сот алдында бирдей деген жоболору аркылуу кепилденген соттук коргоо саналат.

Жогорудагы конституциялык жоболордун мааниси боюнча аларга жолдогон Адам укуктарынын жалпы декларациясынын жоболору (8-берене) жана жарандык жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пакты (2-берененин 2 жана 3-пункттары), мамлекет соттук коргоого болгон укукту толук ишке ашырылышын камсыз кылууга милдеттүү, булар адилеттүү, компетенттүү жана натыйжалуу болушу зарыл.

Шайлоо жөнүндө кодексин 45-беренесинин 11-пункту жана 46-беренесинин 7-пункту, эгерде добуш берүүнүн жыйынтыгын чыгарууга катышкан талапкер, талапкердин, саясий партиянын өкүлдөрү, байкоочулар добуш берүү, добуштарды эсептөө, добуш берүүнүн жыйынтыгы жөнүндө протокол түзүү, добуш берүүнүн жыйынтыгын чыгаруу процесси боюнча эч кандай дооматы жок болсо, ал тийиштүү шайлоо комиссиясынын жыйынтыктоочу жыйналышынын протоколунда белгиленип жана алардын колтамгалары менен ырасталса, бирок, кийин жогоруда аталган негиздер боюнча арыз жана (же) даттануу беришсе, анда алардын арыздары жана даттануулары добуш берүүнүн жыйынтыктарын жараксыз деп табууга негиз боло албастыгын карашкан. Добуш берүүнүн жыйынтыктарын белгилөөдө, чыгарууда жана шайлоонун натыйжаларын аныктоодо шайлоо процессинин субъектилеринин дооматтары болбогондугун шарт кылуу менен сотко кайрылуу мүмкүнчүлүгүн чектөө, эгерде шайлоо процессиндеги укук бузуулар аныкталып, бирок дооматтар шайлоо комиссиясынын актылары чыгарылгандан кийин түшсө дагы иш жүзүндө шайлоо комиссияларынын добуш берүүнүн жыйынтыктарын чыгаруу жана шайлоонун натыйжаларын аныктоо актыларына акыркы жана даттанууга жатпаган статус берүү менен, шайлоо процессинин субъектилерин шайлоо комиссияларынын чечимдерине даттануу укуктарынан ажыратат. Муну менен, Конституция жана мыйзамдар менен белгиленген өзүнүн жарандарынын бардык эркиндиктерин жана укуктарын сот аркылуу корголушун кепилдеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 21-беренесинин 5-пункту бузулат. Анын үстүнө, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ушул эле беренесинин 4-пункту менен жарандардын эркиндиктерин жана укуктарын коргоо, бул жагындагы укук бузууларды болтурбоо жана бузулган укуктарды калыбына келтирүү мамлекеттин, анын бардык

органдарынын жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын милдети экендиги белгиленген.

Шайлоо жөнүндө кодекстин 55-беренесинин 7-пунктунун биричи абзацынын добуш берүүнүн жыйынтыгы шайлоонун жыйынтыгы чыгарылгандан кийин үч календарлык күн ичинде сотко даттанылышы мүмкүн деген ченеми өзүндө так эместикти камтыйт, бул болсо ар кандай түшүнүүгө жана колдоонууга алып келиши мүмкүн, анткени Шайлоо жөнүндө кодексте «добуш берүүнүн жыйынтыктары» жана «шайлоонун натыйжалары жөнүндө» түшүнүктөр бар, ал эми «шайлоонун жыйынтыктары» деген түшүнүк жок. Бул ченем Конституцияга ылайык эмес жана бардык адамдардын мыйзам жана сот алдында бирдейлигине кепилдик берген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна карама-каршы келет деп табылууга жатат, анткени укуктук ченемдин аныктыктыгы, тактыктыгы, кош маанилүү эместиги деген жалпы укуктук критерий көрсөтүлгөн конституциялык принциптен келип чыгат.

Шайлоо жөнүндө кодекстин 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацына жана 55-беренесинин 7-пунктунун экинчи абзацына ылайык шайлоонун натыйжаларына административдик тартипте да, жана соттук тартипте да даттанууларды берүү мөөнөтү бир мезгилде башталат жана үч календарлык күнгө созулат. Ошол эле учурда, даттануу арыздарын берүүнүн мөөнөтү тигил же бул тартипте да узартылууга жана жаңыртылууга жатпайт, ал эми көрсөтүлгөн мөөнөт өткөндөн кийин даттануу кабыл алынбайт. Шайлоонун натыйжалары административдик тартипте даттанылган учурда, сот тартибинде даттануунун мөөнөтү өтүп кетет. Ошону менен шайлоо комиссияларынын аракеттери административдик тартипте даттанылса, адам сотко кайрылуу укугунан ажырайт, бул болсо Конституция жана мыйзамдар аркылуу белгиленген, жарандардын бардык эркиндиктерин жана укуктарын сот аркылуу корголушунуна кепилдик берген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 21-беренесинин 5-пунктуна карама-каршы келет.

Ошону менен бирге, Шайлоо жөнүндө кодекстин жогорудагы көрсөтүлгөн ченемдеринде каралган добуш берүүнүн жыйынтыктарына жана шайлоонун натыйжаларына даттанууга үч календарлык күн ичиндеги мөөнөттөрдүн өзү Конституциянын талаптарына карама-каршы келет деп табылышы мүмкүн эмес, анткени убакыттын катуу алкагын белгилөө, шайлоо талаштарын оперативдүү чечүүнү камсыз кылат, шайлоо компаниясы аяктаганга чейин шайлоо укугун натыйжалуу соттук коргоодо кошумча процессуалдык кепилдиги болуп берет жана мындай коргоону кийин да жүргүзө берүүдөн ажыратпайт. Анткени, Кыргыз Республикасынын Жарандык-процессуалдык кодексинин 257-беренесинде шайлоо компаниясы учурунда болгон шайлоо укуктарынын бузулушу тууралуу тийиштүү шайлоонун натыйжалары расмий жарыялангандан кийин да 10 күндүн ичинде сотко арыз берүү мүмкүнчүлүгү түздөн-түз каралган. Ушундан улам, бузулган шайлоо укуктарына натыйжалуу соттук коргоону камсыз кылуу максатында жогоруда көрсөтүлгөн жагдайларды эске алуу керек жана жарандардын шайлоо укуктарын коргоо процедурасы тийиштүү түрдө жөнгө салынууга жатат.

КР ЖПКнин 26-беренесинин 2-бөлүгү КР КЖКнин 141-беренесинде каралган шайлоо документтерин, референдумдун документтерин бурмалоо же добуштарды туура эмес эсептөө жөнүндө кылмыш иши жеке айыптоо иштерине кирерин көрсөтөт. Буга ылайык, ушул категориядагы иштер адам тарабынан башка адамды жазык жоопкерчилигине тартуу жөнүндө сотко арыз берүү жолу менен козголот жана сотто жекече айыптоочу катары арызды берген адам гана же анын өкүлү чыгууга укуктуу, ошондой эле бул иштер тараптардын жарашуусуна байланыштуу өндүрүштөн кыскартылышы мүмкүн.

Ошол эле учурда, КЖКнин 141-беренесинде көрсөтүлгөн кылмыштын объектиси конкреттүү депутаттыкка талапкердин жеке гана кызыкчылыгы болбостон, ошондой эле шайлоолордун

демократиялык негизи жана эркиндик жана акыйкаттуулук кепилдиги, шайлоого жана мамлекеттик бийлик органдарына жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарына шайланууга болгон жарандардын саясий укуктары болуп эсептелинет.

Ушуну менен бирге, Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 26-беренесинин 2-бөлүгү сотто далилдерди чогултуу, айып коюу жана колдоо милдеттерин жабырлануучу тарапка гана жүктөп, жарандардын шайлоо укуктарын коргоо милдетинен мамлекетти бошотуп жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 7-беренесинин 4-абзацынын мамлекеттик органдардын эл алдындагы жоопкерчилигинин жана элдин таламдарында өз ыйгарым укуктарын жүзөгө ашыруусун, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 21-беренесинин 4-пунктунда мамлекетти, анын бардык органдарынын жана жергиликтүү өзалдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарын жарандардын эркиндиктерин жана укуктарын коргоо, бул жагындагы укук бузууларды болтурбоо жана бузулган укуктарды калыбына келтирүүнү милдеттендирген ченемдерин бузат.

Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту Шайлоо жөнүндө кодекстин 45-беренесинин 11-пункту, 46-беренесинин 7-пункту, 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацы жана 55-беренесинин 7-пунктунун биринчи абзацы жана Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза Кодексинин 26-беренесинин 2-бөлүгүнүн, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 141-беренесинде каралган кылмыш иштерди жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 7-беренесинин төртүнчү абзацына, 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 4 жана 5-пункттарына жана 23-беренесинин 1-пунктунун экинчи абзацына карама-каршы келет деп эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесинин 3-пунктунун 1-пунктчасын, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14 беренелерин, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10, 11, 13, 14, 24, 25, 29 жана 30-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. «Кыргыз Республикасындагы шайлоо жөнүндө» Кодекстин 45-беренесинин 11-пункту, 46-беренесинин 7-пункту, 54-беренесинин 4-пунктунун экинчи абзацы жана 55-беренесинин 7-пунктунун биринчи абзацы жана Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 26-беренесинин 2-бөлүгүн, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 141-беренесинде каралган кылмыш ишти - жекече айыптоо иштерине киргизүү тууралуу бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 7-беренесинин төртүнчү абзацына, 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 4 жана 5-пункттарына жана 23-беренесинин 1-пунктунун экинчи абзацына карама-каршы келет табылсын жана аракеттери жокко чыгарылсын.

Мамбетов Турдубектин өтүнүчү жарым-жартылай канааттандырылсын.

2. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, юридикалык жактар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдетүү түрдө аткарылууга тийиш.

3.Чечим «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомосторуна», «Эркин Тоо», «Кыргыз Туусу», «Слово Кыргызстана» гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

С.К. Сыдыкова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

О.Ж. Мамыров



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЧЕЧИМИ**

«Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» 2009-жылдын 30-апрелиндеги, «2009-жылдын 24-апрелинде Бишкек шаарында кол коюлган, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, «Кыргызалтын» ачык акционердик коомунун, «Центerra Голд Инк» канадалык компаниясынын, «Кумтөр Оперейтинг Компани» жабык акционердик коомунун, «Кумтөр Голд компани» жабык акционердик коомунун жана «Камеко» канадалык корпорациясынын ортосундагы «Кумтөр» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо тууралуу» 2009-жылдын 30-апрелиндеги жана «Кыргыз Республикасындагы айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» 2009-жылдын 29-майындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругу жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №254 токтому Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө, 11-беренесинин 3-пунктуна, 22-беренесине, 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасына жана 74-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты Исанова Мария Насирдиновнанын сунушу боюнча

2-июнь 2009-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы С.К.Сыдыкова, Төраганын орунбасары А.А.Суталинов, судьялар – А.А.Абдугапаров, С.Н.Демин, А.С.Кененсариев, Ч.Ж.Курбанова, Ө.Ж.Мамыров, Ч.А.Мусабекова жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук жыйналыштын катчысы Ж.К.Абдымомунованын, тараптар: 2009-жылдын 8-майындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты М.Н. Исанованын өкүлү Милащенко Константин Геннадьевичтин, 2009-

жылдын 14-майындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Акмолдоев Айбек Кудайбергеновичтин жана 2009-жылдын 15-майындагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү Иминов Махамаджан Саитовичтин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13-беренесин жана «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 11-беренесин жетекчиликке алып, ачык соттук жыйналышта «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө», «2009-жылдын 24-апрелинде Бишкек шаарында кол коюлган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, «Кыргызалтын» ачык акционердик коомунун, «Центерра Голд Инк» канадалык компаниясынын, «Кумтөр Оперейтинг Компани» жабык акционердик коомунун, «Кумтөр Голд компани» жабык акционердик коомунун жана «Камеко» канадалык корпорациясынын ортосундагы «Кумтор» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо тууралуу» жана «Кыргыз Республикасындагы айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругу жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №254 токтому Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө, 11-беренесинин 3-пунктуна, 22-беренесине, 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасына жана 74-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты М.Н. Исанованын сунушун карады.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьясы С.Н.Деминдин баяндамасын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты М.Н. Исанованын өкүлү К.Г.Милащенкоун, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү А.К.Акмолдоевдин, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү А.К.Иминовдун сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2009-жылдын 8-майында «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө», «2009-жылдын 24-апрелинде Бишкек шаарында кол коюлган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, «Кыргызалтын» ачык акционердик коомунун, «Центерра Голд Инк» канадалык компаниясынын, «Кумтөр Оперейтинг Компани» жабык акционердик коомунун, «Кумтөр Голд компани» жабык акционердик коомунун жана «Камеко» канадалык корпорациясынын ортосундагы «Кумтөр» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо тууралуу» жана «Кыргыз Республикасындагы айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругу жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №254 токтому Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө, 11-беренесинин 3-пунктуна, 22-беренесине, 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасына жана 74-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты М.Н. Исанованын сунушу келип түшкөн.

Депутат М.Н. Исанованын сунушунда төмөндөгүдөй жүйөөлөр келтирилет. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү «Кумтор» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашуунун

долбоорун жактырган 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругун кабыл алган. Ушул буйруктун негизинде Кыргыз Республикасынын Премьер-министри ошол эле күнү жактырылган долбоор боюнча Макулдашууга кол койгон. Макулдашуу 2009-жылдын 30-апрелинде Өкмөттүн №254 токтому менен жактырылып, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине ратификациялоого жиберилген.

Жогорку Кеңеш бул Макулдашууну 2009-жылдын 30-апрелиндеги Мыйзам менен ратификациялаган, «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» жана «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Мыйзамдарды кабыл алган.

Депутат М.Н. Исанова көрсөтүлгөн ченемдик укуктук актылар Кыргыз Республикасынын Конституциясына, атап айтканда Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө, 11-беренесинин 3-пунктуна, 22-беренесине, 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасына жана 74-беренесинин 1-пунктуна төмөндөгү негиздер боюнча карама-каршы келет деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө ылайык Кыргызстандын элинин атынан алар шайлаган Президент жана Жогорку Кеңеш чыгууга укуктуу. Бирок, «Кумтор» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууга Кыргыз Республикасынын атынан мындай конституциялык укук берилбеген Кыргыз Республикасынын Премьер-министри кол койгон.

Конституциянын 11-беренесинин 3-пунктуна ылайык Кыргыз Республикасынын аймагында бирдиктүү салык тутуму иштейт. Ушуну менен салыктарды белгилөө укугу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине гана таандык. Аталган конституциялык жоболорду бузуу менен «Кумтор» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашуу бул долбоор үчүн өзгөчө салык тутумун аныктаган, аны менен Кыргыз Республикасынын бирдиктүү салык тутумун бузган. Ошону менен бирге, ал мамлекетте салыктарды киргизүүчү ыйгарым укуктуу жалгыз орган болгон Жогорку Кеңеш аркылуу түзүлгөн эмес.

Конституциянын 22-беренесинин түздөн-түз көрсөтүлгөн талабына ылайык ар бир адам мыйзамдарда каралган тартипте жана учурларда салыктарды жана жыйымдарды төлөөгө милдеттүү. Бирок талашылып жаткан мыйзам менен ратификацияланган Макулдашууда Кыргыз Республикасындагы айрым юридикалык жактар мыйзамдарда белгиленген кээ бир салыктардын түрлөрүн төлөбөй, анын ордуна мыйзамда белгиленбеген таптакыр башка салыктык төлөмдөрдү төлөөлөрү белгиленет.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасында Жогорку Кеңештин ыйгарым укуктарына эл аралык келишимдерди ратификациялоо гана кирет деп көрсөтүлгөн, ал эми «Кумтор» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашуу эл аралык келишим болуп саналбайт, себеби «Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдери жөнүндө» Мыйзамда ал тууралуу көрсөтүлгөн аныктамага ылайык келбейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 74-беренесинин 1-пунктуна ылайык Конституциянын жана мыйзамдардын, Президенттин, Жогорку Кеңештин ченемдик укуктук актыларынын негизинде гана Өкмөт өзүнүн токтомдорун жана буйруктарын чыгарат. Бирок, даттанылып жаткан буйрук жана токтом Өкмөт тарабынан аталган ченемдерди бузуу менен кабыл алынган. Ошону менен, Өкмөткө Макулдашууга кол коюуга жана макулдук берүүгө формалдуу укук берген Кыргыз Республикасынын Салык кодексине киргизилген өзгөртүүлөр жана толуктоолор ошол маалда али мыйзам боло элек, юридикалык күчү жок анын долбоору гана болчу.

Соттук жыйналышта Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты М.Н. Исанованын өкүлү К.Г.Милащенко сунуштун талаптарын колдоду, ошондой эле «Кыргыз Республикасындагы айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Мыйзамды конституцияга ылайык эмес деп табуу жөнүндөгү кошумча өтүнүчүн сунуш кылды жана аларды канааттандырып берүүнү сурады.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жана Өкмөттүн өкүлдөрү А.К.Акмолдоев жана М.С.Иминов сунуштун жүйөөлөрү менен макул болбостон, аны канааттандыруусуз калтырууну сурашты.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, сунуш төмөнкү негиздер боюнча канааттандырылууга жатпайт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-беренесинин 5-пунктуна ылайык жер, анын кен байлыктары, аба мейкиндиги, суулары, токойлору, өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсү, башка жаратылыш ресурстары Кыргыз Республикасынын менчиги болуп саналат, алар Кыргызстандын элинин жашоо-тиричилигинин жана иш аракетинин негизи катары пайдаланылат жана мамлекет тарабынан өзгөчө кайтарылууда турат. Алар ошондой эле менчиктин жеке, муниципалдык жана башка түрлөрүндө болушу мүмкүн. Жер жана жаратылыш ресурстарынын ээлеринин өз укуктарын ишке ашыруунун жана аларды коргоо кепилдигинин чектери жана тартиби мыйзам менен аныкталат.

2009-жылдын 24-апрелиндеги Бишкек шаарында кол коюлган “Кумтөр” долбоору боюнча жана 2009-жылдын 30-апрелиндеги Мыйзам менен Жогорку Кеңеш тарабынан ратификацияланган Макулдашуунун жөнгө салуу объектиси болуп жаңы шарттар жөнүндө “Кумтөр” кениндеги алтын жана күмүш запастарын геологиялык изилдөө жана иштетүү, ошондой эле аларды өндүрүү жана сатуу болгондуктан, көрсөтүлгөн Макулдашуу өзүнүн негизинде инвестициялык макулдашуулардын бир түрүнө тийиштүү болгон концессиялык макулдашуу болуп саналат. Ошондуктан, Кыргыз Республикасынын менчик ээси катары көрсөтүлгөн пайдалуу кендерине болгон өзүнүн укуктарынын жана аларды коргоонун кепилдигинин чектерин жана тартибин аныктаган Мыйзамдар болуп “Жер казынасы жөнүндө”, “Кыргызстандагы концессиялар жана концессиялык ишканалар жөнүндө” жана “Кыргыз Республикасындагы инвестициялар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамдары саналат.

“Жер казынасы жөнүндө” Мыйзамдын 5-беренесинин 5-пунктуна ылайык жер байлыктарынын мамлекеттик фондун жер байлыктарын пайдалануу боюнча мамлекеттик органдар аркылуу түздөн-түз башкаруу укугу, ошондой эле жер байлыктарын геологиялык изилдөөгө жана пайдалуу кендерди казып алуу үчүн инвестицияларды тартуу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө берилген. Аталган Мыйзамдын 8-беренеси чет мамлекеттердин юридикалык жана физикалык жактарына жер байлыктарын пайдалануучулары болушуна уруксат берет .

“Кыргыз Республикасындагы инвестициялар жөнүндө” Мыйзамдын 1, 11-беренелерине жана “Кыргыз Республикасындагы концессиялар жана концессиялык ишканалар жөнүндө” Мыйзамдын 1, 10-беренелерине ылайык жер байлыктарын пайдаланууга концессия берилет, ал мүлктү, жерди жана анын байлыктарын убактылуу пайдаланууга берүүгө байланышкан белгилүү бир ишкердик кызматынын түрүн ишке ашыруу үчүн инвесторго Өкмөт тарабынан берилген уруксат болуп эсептелинет. Инвесторлорго концессия берүү инвесторлор Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары менен түзүүчү концессиялык келишимдердин, макулдашуулардын негизинде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте жүргүзүлөт.

“Кыргыз Республикасындагы концессиялар жана концессиялык ишканалар жөнүндө” Мыйзамдын 15-беренесине ылайык концессиялык келишимдерди түзүүгө жана аткарууга байланышкан маселелер Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ыйгарым укуктарына кирет.

Конституциянын 68-беренесинин 2, 3-пунктарына жана 73-беренесинин 1-пунктуна ылайык Өкмөт мамлекеттик аткаруу бийлигинин жогорку органы болуп саналат жана ушул Конституцияда жана мыйзамдарда Президенттин жана Жогорку Кеңештин компетенциясына киргизилген ыйгарым укуктардан башка мамлекеттик башкаруунун бардык маселелерин чечет.

Жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык жана мыйзамдык жоболордун маанисине ылайык “Кумтөр” долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашуу Өкмөттүн ыйгарым укуктарынын чегинде түзүлгөн жана Өкмөттүн башчысы катары Премьер-министр ага кол коюуга укуктуу болгон, бул болсо Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-беренесинин 5-пунктунун талаптарына ылайык келет.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 11-беренесинин 3-пунктуна жана 22-беренесине ылайык тиешелүү мыйзамды кабыл алуу жолу менен салыктарды жана жыйымдарды белгилөө укугу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине таандык. Мындай Мыйзам болуп Кыргыз Республикасынын Салык кодекси эсептелет. “Кумтөр” долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууда долбоор боюнча жаңы режимдеги салыкты төлөөнү жана башка жыйымдардын жаңы режимдеги жоболору камтылгандыктан Жогорку Кеңеш жогоруда аталган конституциялык ыйгарым укуктарын ишке ашырып, өзүнүн жактыруусун билгизип, ошол Макулдашууну Мыйзам түрүндө ратификациялаган. Жогорку Кеңеш Кыргызстан элинин атынан чыгып, каралып жаткан Макулдашууну ратификациялоодо Кыргызстан элинин жашоо-тиричилигинин жана иш аракетинин негизи катары пайдаланылат жана мамлекет тарабынан өзгөчө кайтарылууда турат (Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктуна жана 4-беренесинин 5-пунктуна) деген бул Макулдашуудагы жөнгө салынуучу объекттин конституциялык статусун негизге алган. Ошондуктан, “Кумтөр” долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо, айрым мыйзам актыларына ратификация жөнүндөгү мыйзам бөлүгүнө өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө мыйзамдар көрсөтүлгөн конституциялык ченемдерге ылайык келет.

Кыргыз Республикасынын Салык Кодекси салык салуу чөйрөсүндө кеңири-укуктук мамилесин жөнгө салат, талашылып жаткан «Кыргыз Республикасынын Салык Кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» Мыйзамдын ченемдери Өкмөт тарабынан, же болбосо Жогорку Кеңештин тапшырмасы менен түзүлгөн макулдашуу салык мыйзамында көрсөтүлгөндөн башка ченемдердин бекитилиши, көрсөтүлгөн чөйрөдө ушундай эле кеңири-укуктук мамилелерди жөнгө салууга багытталган. Эреже катары мындай ченемдик актылар Кыргыз Республикасынын эл аралык милдеттенмелерин жүзөгө ашыруу максатында тармактык мыйзамдык актыларына киргизилет. Жогоруда белгиленгендей, тийиштүү мыйзамдарга анын ичинде Салык кодексине да өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү Жогорку Кеңештин кароосуна кирет. Ушундан улам, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду жана айрым мыйзам актыларына Салык кодекси бөлүгүндө өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө мыйзамдар жогорудагы көрсөтүлгөн конституциялык ченемдерге карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Өкмөттүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругун жана Өкмөттүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №254 токтомун «Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө» Мыйзамда көрсөтүлгөндөй, ченемдик укуктук актыларынын категориясына киргизүүгө болбойт, анткени алар жалпыга милдеттүү, такай же убактылуу мүнөздөгү көп жолу колдонууга багытталган, аткарылууга тийиш болгон бекитүүгө, өзгөртүүгө жана жокко чыгарууга

багытталбаган жана так практикалык багыты бар. Ошондуктан Өкмөттүн көрсөтүлгөн актыларынын конституциялуулугун текшерүү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун ыйгарым укуктарына кирбейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесинин 3-пунктунун 1-пунктчасын, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14 беренелерин, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10, 11, 13, 14, 23, 24, 25, 29 жана 30-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1.«Кыргыз Республикасынын Салык кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» 2009-жылдын 30-апрелиндеги, «2009-жылдын 24-апрелинде Бишкек шаарында кол коюлган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, «Кыргызалтын» ачык акционердик коомунун, «Центерра Голд Инк» канадалык компаниясынын, «Кумтөр Оперейтинг Компани» жабык акционердик коомунун, «Кумтөр Голд компани» жабык акционердик коомунун жана «Камеко» канадалык корпорациясынын ортосундагы «Кумтөр» долбоору боюнча жаңы шарттар жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо тууралуу» 2009-жылдын 30-апрелиндеги жана «Кыргыз Республикасындагы айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» 2009-жылдын 24-майындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамдары Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 1-беренесинин 4-пунктунун экинчи бөлүгүнө, 11-беренесинин 3-пунктуна, 22-беренесине, 58-беренесинин 1-пунктунун 22-пунктчасына жана 74-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты Исанова Мария Насирдиновнанын сунушу канааттандыруусуз калтырылсын.

2.Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №181-р буйругу жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 24-апрелиндеги №254 токтому Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 74-беренесинин 1-пунктуна карама-каршы келет деген бөлүгүндө иш боюнча конституциялык сот өндүрүшү кыскартылсын.

3.Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, юридикалык жактар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4.Чечим «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомосторуна», «Эркин Тоо», «Кыргыз Туусу», «Слово Кыргызстана» гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

С.К. Сыдыкова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

О.Ж. Мамыров



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
ЧЕЧИМИ**

Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүн жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт деп көрсөтүлгөн бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 5 жана 6-пунктарына, 86-беренесинин 3-пунктуна жана 88-беренесинин 3-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө жарандар Исаков Исмаил Исаковичтин жана Каптагаев Эмилбек Саламатовичтин өтүнүчтөрү боюнча

23-июнь 2009-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы С.К.Сыдыкова, Төраганын орунбасары А.А.Суталинов, судьялар – А.А.Абдугапаров, С.Н.Демин, Ч.Ж.Курбанова, Ө.Ж.Мамыров, Ч.А.Мусабекова жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук жыйналыштын катчысы А.А.Мамбеткадыровдун, тараптар: жаран Исаков Исмаил Исаковичтин, 2009-жылдын 24-апрелиндеги ишеним каттын негизинде аракеттенген жаран Каптагаев Эмилбек Саламатовичтин өкүлү – Чолпонбаев Мукар Шалтаковичтин, 2009-жылдын 27-апрелиндеги жана 22-майындагы ишеним каттардын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Жусупов Медер Кенешовичтин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесин, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13-беренесин жана «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 11-беренесин жетекчиликке алып, ачык соттук жыйналышта Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүн жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт деп көрсөтүлгөн бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 5 жана 6-пунктарына, 86-беренесинин 3-пунктуна жана 88-беренесинин 3-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө жарандар И.И. Исаковдун жана Э.С. Каптагаевдин өтүнүчтөрүн карады.

Судья Ч.Ж.Курбанованын баяндамасын, жаран И.И. Исаковдун, жаран Э.С. Каптагаевдин өкүлү – М.Ш. Чолпонбаевдин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү М.К.Жусуповдун сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2009-жылдын 20-апрелинде жана 27-апрелинде Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүн жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга

жатпайт деп көрсөтүлгөн бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 5 жана 6-пункттарына, 86-беренесинин 3-пунктуна жана 88-беренесинин 3-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөүндө жаран И.И. Исаковдун өтүнүчү келип түшкөн.

2009-жылдын 13-майында Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүнүн “Жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт” деген ченемин Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктуна, 21-беренесинин 5 жана 6-пункттарына 86-беренесинин 3-пунктуна жана 88-беренесинин 3-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө жаран Э.С. Каптагаевдин өтүнүчү келип түшкөн.

Жогоруда көрсөтүлгөн өтүнүчтөр бирдей талаптарды камтыгандыктан жана өз ара байланыштуу болгондуктан судьянын 2009-жылдын 22-майындагы аныктамасы менен бир конституциялык сот өндүрүшүнө бириктирилген.

Талаптарды негиздөөгө төмөндөгүдөй жүйөөлөр келтирилет. Бишкек гарнизондук Аскер сотунун 2009-жылдын 28-мартындагы токтому менен жаран И.И. Исаковдун жактоочулары А.А. Бекназаровдун Жана М.Ш. Чолпонбаевдин судьядан баш тартуу арызы четке кагылган. Кыргыз Республикасынын Аскер сотунун кылмыш иштери боюнча соттук коллегиясынын 2009-жылдын 13-апрелиндеги аныктамасы менен Бишкек гарнизонунун Аскер сотунун токтому өзгөртүүсүз калтырылган. Каракол шаардык сотунун 2009-жылдын 16-апрелиндеги токтому менен жаран Э.С. Каптагаевдин адвокаты М.Ш.Чолпонбаевдин иш боюнча төрагалык кылуучудан баш тартуу өтүнүчү четке кагылып, ал Ысык-Көл облустук сотунун кылмыш иштер жана административдик укук бузуу иштери боюнча соттук коллегиясынын 2009-жылдын 7-майындагы аныктамасы менен күчүндө калтырылган. Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-пунктунда жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт деп белгиленген. Бул ченем, бардык адамдар мыйзам жана сот алдында бирдейлигин, мыйзамдар бардык жарандарга бирдей колдонулууга жана сот аркылуу корголуусуна кепилдигин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 13-беренесинин 3-пунктунда, 21-беренесинин 5 жана 6-пункттарында, 86-беренесинин 3-пунктунда жана 88-беренесинин 3-пунктунда караган конституциялык укуктарын бузат деп эсептейт.

Соттук жыйналышта жаран И.И. Исаков жана жаран Э.С. Каптагаевдин өкүлү – М.Ш. Чолпонбаев өтүнүчтөрдүн талаптарын колдошту жана аларды канааттандырууну сурашты.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү М.К. Жусупов өтүнүчтөрдүн жүйөөлөрү менен макул болду.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, жарандар И.И. Исаковдун жана Э.С. Каптагаевдин өтүнүчтөрү төмөнкү негиздер боюнча канааттандырылууга жатат деп эсептейт.

Берилген материалдарга караганда, жарандар И.И. Исаков жана Э.С. Каптагаев Кыргыз Республикасынын Жазык процесстик кодексинин 339-беренесине ылайык судьялардан баш тартуу өтүнүчтөрүн канааттандыруусуз калтыруу жөнүндөгү судьялардын токтомдоруна даттанышкан. Кыргыз Республикасынын Аскер сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 2009-жылдын 13-апрелиндеги жана Ысык-Көл облустук сотунун кылмыш иштери жана административдик укук бузуу иштери боюнча соттук коллегиясынын 2009-жылдын 7-майындагы аныктамалары менен даттанылган токтомдор өзгөртүүсүз калтырылган. Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-пунктунун ченемине ылайык жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпагандыгына

байланыштуу кайрылган тараптар үчүн көрсөтүлгөн соттук аныктамаларга даттануу мүмкүнчүлүгү болбогондуктан, алар ушул талап менен кайрылышкан.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 4-пунктуна жана 21-беренесинин 5-пунктуна ылайык ар бир адамга анын эркиндигин жана укуктарын соттук коргоого кепилдик берилген жана кандай гана жагдайларда болбосун, мындай соттук коргоодон баш тартууга жол берилбейт. Андан тышкары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 86-беренесинин 1-пунктуна ылайык, жергиликтүү соттордун ишине алардын актыларын кайра кароо формасында көзөмөлдүк жүргүзгөн Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна сот процессинин катышуучуларына кайрылуу укугу кепилденген. Талашка коюлган Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүнүн жоболору жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык талаптарга жооп бербейт. Судьядан баш тартуу маселеси боюнча токтомдун мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүүнүн мыйзам тарабынан мындай белгилениши апелляциялык инстанциянын чыгарылган аныктамасы менен чектелип, аны өзүнчө, ошондой эле өкүмдү чыгаруудан кийин көзөмөл иретинде текшерүү мүмкүнчүлүгү четке кагылган.

Мыйзам чыгаруучу Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 339-беренесинин 2-бөлүгүндө апелляция эрежеси боюнча даттанууга жатпаган, анын ичинде процесстин катышуучуларынын өтүнүчтөрүнө тиешелүү ортодогу токтомдорду тизмелеген. Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 339-беренесинин эрежеси боюнча судьядан баш тартуу жөнүндөгү токтомуна өзүнчө даттанууну жана ушул эле даттануу боюнча арыздануунун андан ары мүмкүн эместигин белгилеп мыйзам чыгаруучу Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 339-беренесинин 2-бөлүгүндө көрсөтүлгөн ортодогу токтомдордун тизмесинен чыгарып салган. Муну менен чыгарылган өкүмдүн же иш боюнча башка жыйынтык чечимдин мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүү менен бирге аны соттук текшерүү мүмкүнчүлүгү алынып ташталган. Биринчи инстанциядагы соттук сот адилеттигин көз карандысыз ишке ашыруусун камсыз кылуу максатында соттук териштирүүнүн жүрүшүндө чыгарылган судьянын ортодогу чечимдеринин, алардын катарына кирген судьянын андан баш тартуу жөнүндөгү токтомунун мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүү соттун жогорку инстанциялары тарабынан иш боюнча судья чыгарган өкүмдүн же башка жыйынтыктоочу чечимдин мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүү менен бир мезгилде ишке ашырууга болот.

Мындай жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүн жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт деп көрсөтүлгөн бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 4-пунктунда жана 21-беренесинин 5-пунктунда кепилденген жарандардын, анын ичинде жарандар И.И. Исаков жана Э.С. Каптагаевдин соттук коргоого болгон укугун чектейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 85-беренесинин 3-пунктунун 1-пунктчасын, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14-беренелерин, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10, 11, 13, 14, 23, 24, 25, 29 жана 30-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 73-беренесинин 4-бөлүгүн жекече даттанууну кароонун жыйынтыктары боюнча чыгарылган аныктама даттанууга жатпайт деп көрсөтүлгөн бөлүгүндө Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 4-пунктуна, 21-беренесинин 5-пунктуна карама-каршы келет деп табылсын жана анын аракети жокко чыгарылсын.

Жарандар Исаков Исмаил Исаковичтин жана Каптагаев Эмилбек Саламатовичтин өтүнүчтөрү канааттандырылсын.

2. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, юридикалык жактар, кызмат адамдары жана жарандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

3. Чечим «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомосторуна», «Эркин Тоо», «Кыргыз Туусу», «Слово Кыргызстана» гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

С.К. Сыдыкова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

О.Ж. Мамыров

АРХИВДЕН АЛЫНГАН МАТЕРИАЛДАР
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдагы
чечимдери



КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
Ч Е Ч И М И

4-апрель 2001-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын С.А.Таджиев тууралуу кылмыш иш боюнча 15-март 1994-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пункттарына, 83-статьясынын 2-пунктуна жана 88-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин Таджиев Салыжан Алиджановичтин өтүнүчү боюнча

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы Ч.Т.Баекова, Төраганын орун басары А.А.Суталинов, судьялар - П.Н.Дрыжак, А.С.Кененсариев, Ж.Ж.Тогойбаев, К.Э.Эсеналиев жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук заседаниенин катчысы М.С.Алымкуловдун, тараптар:

гражданин Таджиев Салыжан Алиджановичтин, Биринчи май районунун юридикалык консультациясынын 20-ноябрь 2000-жылдагы №1538 тапшырма-ордеринин негизинде аракеттенген анын өкүлү, адвокат Сыдыков Чынтургандын, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасынын милдетин аткаруучу кол койгон, 2-ноябрь 2000-жылдагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Азимжанов Низамидин Азимжановичтин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13-статьясын жана "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 11-статьясын жетекчиликке алып, ачык соттук заседаниеде Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын С.А.Таджиев тууралуу кылмыш иш боюнча 15-март 1994-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пункттарына, 83-статьясынын 2-пунктуна жана 88-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин С.А.Таджиевдин өтүнүчүн карады.

Судья Ж.Ж.Тогойбаевдин баяндамасын, гражданин С.А.Таджиевдин, анын өкүлү, адвокат Ч.Сыдыковдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Н.А.Азимжановдун

сиздерин угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 18-ноябрь 2000-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын С.А.Таджиев тууралуу кылмыш иш боюнча 15-март 1994-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пункттарына, 83-статьясынын 2-пунктуна жана 88-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин С.А.Таджиевдин өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөндөгү жүйөөлөр келтирилген. Кызыл-Кыя шаардык сотунун 4-август 1993-жылдагы өкүмү менен гражданин С.А.Таджиев Кыргыз Республикасынын Уголовный кодексинин 178-статьясынын 2-бөлүгү менен үч жылга эркинен ажыратылып, жазасын колония-поселениеде өтөөсү белгиленген. Ош облустук сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 24-август 1993-жылдагы аныктамасы менен соттун бул өкүмү өзгөртүлүп, анын кылмыш аракеттери кайрадан квалификацияланып, Кыргыз Республикасынын Уголовный кодексинин 106-статьясынын 2-бөлүгүнө которулган, анын санкциясына ылайык алты ай эркинен ажыратуу дайындалып, жазаны эркинен ажыратылууга соттолгондор үчүн колония-поселениеде өтөөсү белгиленген.

Кыргыз Республикасынын Ош облустук сотунун Президиумунун 22-декабрь 1993-жылдагы токтому менен бул соттук токтомдор өзгөртүлүп, ага белгиленген алты ай эркинен ажыратуу жазаны ошол эле мөөнөткө эмгек акысынан ай сайын 20 процент мамлекеттин пайдасына өндүрүү менен түзөтүү жумуштарына кириптер кылынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 15-март 1994-жылдагы аныктамасы менен Ош облустук сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 24-август 1993-жылдагы аныктамасы жана Ош облустук сотунун Президиумунун 22-декабрь 1993-жылдагы токтому өзгөртүүсүз, ал эми Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун биринчи орун басарынын протести канааттандыруусуз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы кылмыш ишти үч судьядан турган курамда аны катыштырбастан кароосу менен анын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пункту, 38-статьясынын 2-пункту жана 88-статьясы кепилдике алган соттук коргоого, сот адилеттиги менен камсыз кылынууга жана жактоого болгон конституциялык укуктарын бузган.

Мындан тышкары, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өзү эмес, Конституцияга ылайыксыз анын соттук коллегиясы тарабынан кылмыш иштин каралышы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1,2-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет.

Соттук заседаниде гражданин С.А.Таджиев жана анын өкүлү, адвокат Ч.С.Сыдыков өтүнүчтү канааттандырууну сурашат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Н.А.Азимжанов өтүнүчтү канааттандырууга каршы эмес.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, өтүнүч төмөндөгү негиздер менен канааттандырылууга жатат деп эсептейт.

Берилген материалдарга караганда, С.А.Таджиев Кызыл-Кыя шаардык сотунун 14-август 1993-жылдагы өкүмү менен Кыргыз Республикасынын Уголовный кодексинин 178-статьясынын 2-бөлүгү менен күнөөлүү деп табылып, үч жылга эркинен ажыратылган. Жазаны колония-поселениеде өтөөсү белгиленген.

Кыргыз Республикасынын Ош облустук сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы 24-август 1993-жылдагы аныктамасы менен аталган өкүмдү өзгөртүп, С.А.Таджиевдин кылмыш аракетин Кыргыз Республикасынын Уголовный кодексинин 178-статьясынын 2-бөлүгүнөн 106-статьясынын 2-бөлүгүнө кайрадан квалификациялап, анын талабына ылайык алты ай эркинен ажыратууга жаза чектеп, ал мөөнөттү эркинен ажыратылгандар үчүн колония-поселениеде өтөөнү белгилеген.

Кыргыз Республикасынын Ош облустук сотунун Президиумунун 22-декабрь 1993-жылдагы токтому менен жогоруда аталган соттук токтомдор өзгөртүлүп, ага белгиленген алты ай эркинен ажыратуу жаза ошол эле мөөнөткө эмгек акысынан ай сайын 20 процент мамлекет пайдасына өндүрүү менен түзөтүү жумушуна которулган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 15-март 1994-жылдагы аныктамасы менен Ош облустук сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 24-август 1993-жылдагы С.А.Таджиев жөнүндөгү аныктамасын, ал жөнүндөгү ошол эле облустук соттун 22-декабрь 1993-жылдагы токтомун өзөртүүсүз, ал эми Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун биринчи орун басарынын протестин канааттандыруусуз калтырган.

Кылмыш иштин материалдары менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы 15-март 1994-жылы кылмыш ишти кароого гражданин С.А.Таджиевди катыштырбагандыгы аныкталды.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 83-статьясынын 2-пунктуна ылайык облустук, Бишкек шаардык, райондук, шаардык жана аскер сотторунун сот иштерине көзөмөл жүргүзүү милдети Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна жүктөлгөн. Ал эми, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы, С.А.Таджиевди катыштырбастан кылмыш ишти кароосу менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келген укук колдонуу практиканы белгилеп, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пункту, 38-статьясынын 2-пункту жана 88-статьясынын 2-пункту кепилдикке алган гражданин С.А.Таджиевдин сот адилеттиги тарабынан камсыз кылынышына, Конституция менен мыйзамдарда бекитилген бардык укугу менен эркиндиги сот тарабынан корголушуна жана жактоого болгон конституциялык укуктарын бузган.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясынын 3-пунктунун 8-пунктчасын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13 жана 14-статьяларын, "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 10,11,13,14,24,25,29 жана 30-статьяларын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 15-март 1994-жылдагы Таджиев Салыжан Алиджанович тууралуу кылмыш иш боюнча аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табылсын.

Гражданин Таджиев Салыжан Алиджановичтин өтүнүчү канааттандырылсын.

2. С.А.Таджиев тууралуу кылмыш иш боюнча Ош облустук сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 24-август 1993-жылдагы аныктамасын, ошол эле облустук соттун 22-декабрь 1993-жылдагы токтомун өзгөртүүсүз калтыруу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын 15-март 1994-жылдагы аныктамасы аткарылууга жатпайт.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана граждандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4. Чечим "Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин ведомостторуна", "Кыргыз Туусу", "Слово Кыргызстана" жана "Эркин Тоо" гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

Ч.Т.Баекова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

А.С.Кененсариев



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
Ч Е Ч И М И**

17-апрель 2001-жыл

Бишкек шаары

"Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы түзүлгөн тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкына жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасына жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу тууралуу иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгиленген укук колдонуу практиканы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясынын 3-пунктуна, 38-статьясына, 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өтүнүчү боюнча

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы Ч.Т.Баекова, Төраганын орун басары А.А.Суталинов, судьялар - П.Н.Дрыжак, А.С.Кененсариев, Ж.Ж.Тогойбаев, К.Э.Эсеналиев жана К.Э.Эсенкановдордун курамында, соттук заседаниенин катчысы М.С.Алымкуловдун, тараптар:

"Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын башкармалыгынын төрагасы кол койгон, 18-декабрь 2000-жылдагы ишеним каттардын негизинде аракеттенишкен, "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өкүлдөрү Караулова Лариса Керимовнанын жана Макеева Галина Григорьевнанын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун Төрагасы кол койгон, 18-январь 2001-жылдагы ишеним каттын негизинде аракеттенген, Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун өкүлү Тюрин Владимир Ивановичтин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13-статьясын жана "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 11-статьясын жетекчиликке алып, ачык соттук заседаниеде "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы түзүлгөн тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкына жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасына жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу тууралуу иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгиленген укук колдонуу практиканы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясынын 3-пунктуна, 38-статьясына, 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өтүнүчүн карады.

Судья К.Э.Эсеналиевдин баяндамасын, өкүлдөр: "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынан Л.К. Караулованын жана Г.Г.Макееванын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунан В.И.Тюриндин сөздөрүн угуп, иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 22-декабрь 2000-жылы "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы түзүлгөн тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкына жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасына жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу тууралуу иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгиленген укук колдонуу практиканы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясынын 3-пунктуна, 38-статьясына, 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өтүнүчү келип тушкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөндөгү жүйөөлөр келтирилет. Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун 3-май 2000-жылдагы чечими менен "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы

түзүлгөн Сокулук районунун Военно-Антоновка айылында жайгашкан тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу канааттандырылган эмес. Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун 22-июнь 2000-жылдагы токтому менен соттун бул чечими өзгөртүүсүз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык соту Б.Д.Воробьевдун арызы боюнча ишти көзөмөл иретинде карап, 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун чечимин жана апелляциялык инстанциясынын токтомун бузган жана Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун жетекчиликке алып, иш боюнча жогоруда аталган сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө Б.Д.Воробьевдун доосун канааттандыруу тууралуу жаңы чечим кабыл алган.

Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пункту жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет. Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун чечими акыркы жана даттанууга жатпоосу менен, акционерлердин соттун чечимине даттанууга болгон укугун бузат, ошондой эле бардык сот, судьялар үчүн жалпы жана бирдей болгон сот адилеттигинин конституциялык принциптерин бузат, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15 жана 38-статьялары кепилдикке алган акционерлердин менчикке, соттук коргонууга жана сот адилеттиги менен камсыз кылынууга болгон укуктарынын бузулушуна алып келген.

Соттук заседаниеде "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өкүлдөрү Л.К. Караулова жана Г.Г.Макеева өтүнүчтү канааттандырууну сурашат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун өкүлү В.И.Тюрин өтүнүчтүн жүйөөлөрү менен макул болбой, ушул иш боюнча конституциялык сот өндүрүшүн кыскартууну сурайт.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, өтүнүч төмөндөгү негиздер менен канааттандырылууга жатат деп эсептейт.

Берилген материалдарга караганда, Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун 3-май 2000-жылдагы чечими менен "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы түзүлгөн Сокулук районунун Военно-Антоновка айылында жайгашкан тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу канааттандырылган эмес. Жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун мыйзамсыз ээлик кылуусунан мүлктү кайтарып берүү жөнүндөгү кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын доосун канааттандырган, аны кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасына тамак-аш комбинатын кайтарып берүүсүн милдеттендирген.

Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун апелляциялык инстанциясынын 22-июнь 2000-жылдагы токтому менен соттун бул чечими өзгөртүүсүз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык соту Б.Д.Воробьевдун арызы боюнча ишти көзөмөл иретинде карап, 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун жогоруда каралган соттук токтомдорун бузган жана иш боюнча жаңы чечим кабыл алган, 29-март 2000-жылы "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу жөнүндөгү келишимди жараксыз деп тапкан. Кыргыз-корей биргелешкен

"Инсан-Дайвоо" ишканасынын тамак-аш комбинатын бирөөнүн мыйзамсыз ээлигинен кайтарып берүү жөнүндөгү тосмо доосун канааттандырган эмес.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык соту 7-ноябрь 2000-жылы токтомду кабыл алууда төмөндө турган соттордун чечимдерин бузууга жана ишти кайра кароого жибербей жаңы чечим кабыл алууга укук берген Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун жетекчиликке алган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык соту 7-ноябрь 2000-жылы бул иш тууралуу жаңы чечим жөнүндөгү токтомду кабыл алууда жетекчиликке алган Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пункту Кыргызпотребсоюздун өтүнүчү боюнча Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 4-декабрь 2000-жылдагы чечими менен Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 38-статьясынын 2-пунктуна жана 88-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табылган жана анын аракетин жокко чыгарылган.

Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун жетекчиликке алып, 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгилеген Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун укук колдонуу практикасы Конституцияга ылайык эмес жана жактоо менен камсыз кылуу сот ишинин жүрүшүнүн ар бир баскычында адамдын бузулбас укугу болуп саналгандыгын, ал эми сот адилеттигинин Конституцияда белгиленген принциптери Кыргыз Республикасындагы бардык сот, судьялар үчүн жалпы жана бирдей экендигин караган Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет жана "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын акционерлеринин сот адилеттиги менен камсыз кылынышын жана Конституция менен мыйзамдарда бекитилген бардык укугу менен эркиндигинин сот тарабынан корголушун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пункту жана 38-статьясынын 2-пункту кепилдикке алган конституциялык укуктарын бузат деп Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту эсептейт. "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүнө" Мыйзамдын 22-статьясынын 4-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун Конституцияга ылайык эмес деп табуу бөлүгүндө козголгон конституциялык сот өндүрүшү кыскартылууга жатат.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясынын 3-пунктунун 8-пунктчасын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13 жана 14-статьяларын, "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 10,11,13,14-статьяларын, 22-статьясынын 4-бөлүгүн, 24,25,29 жана 30-статьяларын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1."Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасынын ортосундагы 29-март 2000-жылы түзүлгөн Сокулук районунун Военно-Антоновка айылында жайгашкан тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкына жана кыргыз-корей биргелешкен "Инсан-Дайвоо" ишканасына жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун доосу тууралуу иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз

Республикасынын Конституциясынын 88-статьясынын 2-пунктуна жана 90-статьясына карама-каршы келет деп табылсын.

Кыргыз Республикасынын Арбитраждык процессуалдык кодексинин 158-статьясынын 3-пунктун Конституцияга ылайык эмес деп табуу бөлүгүндө козголгон конституциялык сот өндүрүшү кыскартылсын.

"Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынын өтүнүчү канааттандырылсын.

2. №Б01-269/2000-С4пр. иш боюнча Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун 3-май 2000-жылдагы чечимин, Бишкек шаарынын арбитраждык сотунун апелляциялык инстанциясынын 22-июнь 2000-жылдагы токтомун бузуу жана жаңы чечим кабыл алуу, инвентаризациялык ишке ылайык Военно-Антоновка айылынын Пионер көчөсүндө жайгашкан жакын жаткан жер участогунун аянты менен тизмеге ылайык жалпы аянты 123551 кв.м жабдыктары менен тамак-аш комбинатын сатып алуу – сатуу жөнүндөгү "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы жана "Инсан-Дайвоо" биргелешкен ишканасынын ортосунда түзүлгөн 29-март 2000-жылдагы келишимди жараксыз деп табуу, бүтүмдү жараксыз деп табуунун натыйжаларын колдонуу, тараптарды 29-март 2000-жылдагы келишим боюнча алгачкы калыбына келтирүү, "Инсан-Дайвоо" биргелешкен ишканасына "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкы тарабынан 29-март 2000-жылдагы келишим боюнча жеке ишкер Б.Д.Воробьевго алынган 16 миң АКШ долларын берүү, "Инсан-Дайвоо" биргелешкен ишканасынын тамак-аш комбинатын бирөөнүн мыйзамсыз ээлигинен кайтарып берүү жөнүндөгү тосмо доосун канааттандыруудан баш тартуу, жеке ишкер Б.Д.Воробьевдун пайдасына "Курулуш-Банк" акционердик коммерциялык банкынан 1750 сом, "Инсан-Дайвоо" биргелешкен ишканасынан 2750 сом сумманы мамлекеттик пошлина өндүрүү жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык сотунун 7-ноябрь 2000-жылдагы токтому аткарылууга жатпайт.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдаы жана граждандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4. Чечим "Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин ведомостторуна", "Кыргыз Туусу", "Слово Кыргызстана" жана "Эркин Тоо" гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

Ч.Т.Баекова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

А.С.Кененсариев



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
Ч Е Ч И М И**

Гражданин Сматов Мыктыбектин кызыкчылыгы үчүн «Жыламыш» колхозунан 103178 сом 40 тыйын өндүрүү тууралуу Сокулук районунун прокурорунун доосу тууралуу иш боюнча Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 10-июль 1996-жылдагы чечимин бузуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясына, 19-статьясынын 2-пунктуна, 38-статьясына, 79-статьясынын 2, 3-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө гражданин М. Сматовдун өтүнүчү боюнча

14-июнь 2001-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы Ч.Т.Баекова, Төраганын орун басары А.А.Суталинов, судьялар - П.Н.Дрыжак, А.С.Кененсариев, Ж.Ж.Тогойбаев, К.Э.Эсеналиев жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук заседаниенин катчысы Н.А. Наматовдун, тараптар:

гражданин Сматов Мыктыбектин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасы кол койгон, 23-январь 2001-жылдагы ишеним каттын негизинде аракеттенген Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Мамбеталиева Альмира Жукешевнанын катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13-статьясын жана "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 10-статьясын жетекчиликке алып, ачык соттук заседаниеде гражданин М. Сматовдун кызыкчылыгы үчүн «Жыламыш» колхозунан 103178 сом 40 тыйын өндүрүү тууралуу Сокулук районунун прокурорунун доосу тууралуу иш боюнча Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 10-июль 1996-жылдагы чечимин бузуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясына, 19-статьясынын 2-пунктуна, 38-статьясына, 79-статьясынын 2, 3-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө гражданин М. Сматовдун өтүнүчүн карады.

Судья К.Э. Эсенкановдун баяндамасын, гражданин М. Сматовдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья А.Ж. Мамбеталиеванын сөздөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 21-ноябрь 2000-жылы гражданин М. Смаатовдун кызыкчылыгы үчүн «Жыламыш» колхозунан 103178 сом 40 тыйын өндүрүү тууралуу Сокулук районунун прокурорунун доосу тууралуу иш боюнча Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 10-июль 1996-жылдагы чечимин бузуу жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пунктуна, 15-статьясына, 19-статьясынын 2-пунктуна, 38-статьясына, 79-статьясынын 2, 3-пунктарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө гражданин М. Смаатовдун өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөндөгү жүйөөлөр келтирилген. 1992-жылы Сокулук районунун «Жыламыш» колхозунун төрагасы келишим боюнча, документтерди түзбөстөн андан 103 178 сом 40 тыйын суммадагы товарларды жана башка материалдык баалуулуктарды сатып алган. Анын акчасы азыркы мезгилге чейин төлөнө элек. Сокулук райондук сотунун 15-ноябрь 1995-жылдагы чечими менен анын пайдасына 2530 сом суммасы өндүрүлгөн. Чүй облустук соту бул чечимди прокурордун протести боюнча карап, 10-июль 1996-жылдагы чечими менен 135028 сом сумманы өндүрүп берген. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясы 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен ал чечимди бузуп, ишти жаңыдан кароого жөнөткөн. Ал эми Чүй облустук соту 9-апрель 1997-жылдагы чечими менен М. Смаатовдун пайдасына «Жыламыш» колхозунан 18952 сом жана «Жангарач» кооперативинен 4768 сом суммаларын өндүргөн. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясы 4-июль 1997-жылдагы аныктамасы менен аталган чечимди өзгөртүүсүз калтырган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 4-статьясынын 1-пункту, 15, 19 жана 38-статьялары менен каралган, анын-менчикке, сот адилеттиги тарабынан камсыз кылынышына жана Конституция менен мыйзамдарда бекитилген укуктары менен эркиндиктеринин сот тарабынан корголушуна болгон укуктарын бузат.

Андан тышкары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 2-пунктуна ылайык, үч судьядан турган Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясы сот болуп эсептелинбейт, ошондуктан анын кандай гана актысы болбосун Конституцияга ылайык эмес. Бул коллегия, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасынын орун басарынын протести боюнча ишти карап, бул аныктаманы кабыл алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту Кыргыз Республикасынын облустук, Бишкек шаардык, райондук, шаардык жана аскер сотторунун сот иштерине көзөмөл жүргүзөт деп белгилеген Кыргыз Республикасынын 83-статьясынын 2-пунктун бузган.

Соттук заседаниеде гражданин М.Смаатов өтүнүчүн канааттандырууну сурайт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья А.Ж. Мамбеталиева өтүнүчтүн жүйөөлөрү менен макул болду.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап, иштин материалдарын изилдеп чыгып, гражданин М. Смаатовдун өтүнүчү төмөнкү негиздер боюнча канааттандырууга жатат деп эсептейт.

Берилген материалдарга караганда, Сокулук райондук сотунун 15-ноябрь 1995-жылдагы чечими менен райондун прокурорунун М. Смаатовдун кызыкчылыгы үчүн «Жыламыш» колхозунан 103178 сом 40 тыйынды өндүрүүгө келтирген доосу жарым-жартылай канааттандырылып, М. Смаатовдун пайдасына 2530 сом сумма өндүрүлгөн.

Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 7-февраль 1996-жылдагы аныктамасы менен бул чечим бузулуп, иш ошол эле сотко жаңыдан кароо үчүн жөнөтүлгөн.

Сокулук райондук соту 2-май 1996-жылдагы чечими менен прокурордун доосун канааттандыруусуз калтырган.

Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясы 5-июнь 1996-жылдагы аныктамасы менен аталган чечимди бузуп, ишти өзүнүн өндүрүшүнө алып, 10-июль 1996-жылдагы чечими менен Сокулук районунун прокурорунун доосун канааттандырып, «Жыламыш» колхозунан М. Сматовдун пайдасына 135028 сом өндүргөн.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасынын орун басарынын протести боюнча Жогорку соттун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясы 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен аталган чечимди бузуп, ишти ошол эле сотко жаңыдан кароого жөнөткөн.

Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 9-апрель 1997-жылдагы чечими менен Сокулук районунун прокурорунун доосу жарым-жартылай канааттандырылып, М. Сматовдун пайдасына «Жыламыш» колхозунан 18952 сом жана «Жангарач» кооперативинен 4768 сом өндүрүлгөн. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 4-июнь 1997-жылдагы аныктамасы менен бул чечим өзгөртүүсүз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, мурда: 12-март 1999-жылдагы гражданин К.Окоевдин өтүнүчү, 3-июнь 1999-жылдагы гражданин А.В. Елисеевдин өтүнүчү жана башкалардын өтүнүчтөрү боюнча кабыл алынган чечимдери менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясын сот адилеттигинин Конституцияга ылайык эмес органы деп тапкан.

Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы М. Сматовдун доосу тууралуу иш боюнча аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1, 2-пунктарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келип, анын Кыргыз Республикасынын 15-статьясынын 4-пункту жана 38-статьясынын 2-пункту менен кепилдикке алынган укуктары менен эркиндиктеринин сот адилеттиги менен камсыз кылынышына жана сот тарабынан корголушуна болгон конституциялык укуктарын бузат деп Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясынын 3-пунктунун 8-пунктчасын, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14-статьяларын, "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 10,10,13,14,24,25,29 жана 30-статьяларын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. Сокулук районунун прокурорунун М. Сматовдун кызыкчылыгы үчүн «Жыламыш» колхозунан 103 178 сом сумманы өндүрүү жөнүндөгү доосу тууралуу иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1, 2-пунктарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табылсын.

Гражданин Сматов Мыктыбектин өтүнүчү канааттандырылсын.

2. Аткарылууга жатпайт:

Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын сумманы өндүрүү жана ишти жаңыдан кароого ошол эле сотко жиберүү жөнүндөгү 10-июль 1996-жылдагы чечимин бузуу тууралуу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-октябрь 1996-жылдагы аныктамасы;

Сматов Мыктыбектин пайдасына Чүй облусунун Сокулук районунун «Жыламыш» колхозунан наркы 18472 сомдук 4648 килограмм картофелди жана наркы 480 сомдук 96 мүшөк тараны, Чүй облусунун Сокулук районунун «Жангарач» кооперативинен наркы 4648 сомдук 1162 килограмм картофелди жана наркы 120 сомдук 24 мүшөк тараны өндүрүү, «Жыламыш» кооперативинен мамлекеттин пайдасына 1847 сом мамлекеттик пошлина, алардын ичинен 184 сом 70 тыйынды сотторду өнүктүрүү фондусуна өндүрүү, «Жангарач» кооперативинен мамлекеттин пайдасына 232 сом 40 тыйын, алардын ичинен 23 сом 24 тыйынды сотторду өнүктүрүү фондусуна өндүрүү тууралуу Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 9-апрель 1997-жылдагы чечими;

Бул иш боюнча Чүй облустук сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 9-апрель 1997-жылдагы чечимин өзгөртүүсүз, ал эми кассациялык арызды – канааттандыруусуз калтыруу тууралуу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун граждандык иштер боюнча соттук коллегиясынын 4-июнь 1997-жылдагы аныктамасы.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана граждандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4. Чечим "Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин ведомостторуна", "Кыргыз Туусу", "Слово Кыргызстана" жана "Эркин Тоо" гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун Төрагасы**

Ч.Т.Баекова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун Секретары**

А.С.Кененсариев



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
Ч Е Ч И М И**

29-июнь 2001-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы Ч.Т.Баекова, Төраганын орун басары А.А.Суталинов, судьялар - П.Н.Дрыжак, А.С.Кененсариев, Ж.Ж.Тогойбаев, К.Э.Эсеналиев жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук заседаниенин катчысы Ж.Д.Кулушевдин, тараптар:

Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Абышкаев Чубак Садыковичтин жана Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору кол койгон, 19-июнь 2001-жылдагы ишеним каттын негизинде аракеттенген, анын орун басары Исаев Рустам Исаевичтин жана Аламүдүн райондук сотунун судьясы Аширалиева Күлүкан Арстанбековнанын катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнөндө" Мыйзамдын 13-статьясын жана "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 11-статьясын жетекчиликке алып, ачык соттук заседаниеде Аламүдүн райондук сотунун судьясы Аширалиева Күлүкан Арстанбековнаны кылмыш жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү тууралуу Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун сунушун карады.

Судья К.Э.Эсенкановдун баяндамасын, Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Ч.С.Абышкаевдин жана анын орун басары Р.И.Исаевдин, Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеванын сөздөрүн угуп, иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 28-май 2001-жылы гражданка Н.М.Сейдакматованын, анын уулу И.Үсөнов тууралуу актоо өкүмүн чыгаруу үчүн АКШнын 200 доллары өлчөмөндү параны опузалап талап кылгандыгы үчүн арызы боюнча Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеванын үстүнөн 29-январь 2001-жылы кылмыш иш козголгондугуна таянып Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Ч.С.Абышкаевдин Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеваны кылмыш жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү тууралуу сунушу келип түшкөн. Изин суутпай издөө-тергөө чараларын жүргүзүү учурунда, 30-январь 2001-жылы саат 16.00 дө өзүнүн кабинетинде судья К.А.Аширалиева кармалган, андан тинтүү мезгилинде пара заты табылган жана алынган. Анын күнөөсү тергөө жүргүзүү учурунда жабырлануучунун, калыстардын, күбөлөрдүн жана экспертизалардын корутундулары менен далилденгендигин эске алып, Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеваны Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 304-статьясынын 3-бөлүгүнүн 3-пунктунда, 311-статьясынын 2-бөлүгүнүн 3-пунктунда жана 313-статьясынын 2-бөлүгүнүн 3-бөлүгүндө каралган кылмыштарды жасагандыгы үчүн кылмыш жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү тууралуу маселени кароону сурайт.

Соттук заседаниеде Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Ч.С.Абышкаев жана анын орун басары Р.И.Исаев сунушту колдошту. Башкы прокурор Ч.С.Абышкаев, иш боюнча судья К.А.Аширалиеванын параны опузалап талап кылуу жана алуудагы күнөөсүн бекемдөөчү далилдер жетиштүү топтолгон, ал эми кызмат абалын кыянатчылык менен пайдалангандыгы боюнча айып ага коюлушу мүмкүн эмес деп эсептейт.

Судья К.А.Аширалиева Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун жүйөөлөрү менен макул эмес жана сунушту канааттандыруусуз калтырууну сурайт.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын түшүндүрмөлөрүн, күбөлөрдүн көрсөтмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеваны Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 4-пунктунда каралган иммунитет укугунан ажыратууну мүмкүн деп табат.

Кылмыш иштин материалдарынан көрүнгөндөй, Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун орун басарынын санкциясынын негизинде 30-январь 2001-жылы Үсөнов И.

тууралуу өкүмдүн резолютивдик бөлүгүн угуздан кийин, Аламүдүн райондук сотунун судьясынын кызматтык кабинетин прокуратуранын тергөөчүсү тинтүү жүргүзгөндө, алдын-ала атайын порошок менен иштетилген АКШнын 200 доллары табылган жана алынган (и.б.26).
Гражданика Сейдакматова Н.М. Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигине эки арыз менен кайрылган. Республиканын ички иштер Министринин атына жазган арызынын берилген датасы жок, ал эми Кыргыз Республикасынын ИИМ ЭКККБ начальнигинин атына жазган арызынын датасы 2001-жылдын 24-нөн 25-январына оңдолгон (и.б. 3-4, 9-12).

Арыздардын өзүнөн, алар чындыгында качан жазылганы, кайда, ким тарабынан кабыл алынганы жана катталганы, ошондой эле кылмыш ишти козгоонун жүйөөсү болуп граждандардын арызы эсептелген учурда, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 150 жана 151-статьяларына ылайык жалган чагым жасагандыгы үчүн кылмыш жоопкерчилиги тууралуу гражданика Н.Сейдакматованы ким эскерткендигин аныктоого мүмкүн эмес. Анын үстүнө, мындай учурларда арыз берүүчүгө билип туруп жалган чагым жасагандыгы үчүн кылмыш жоопкерчилигине тартыла тургандыгы эскертилип, бул тууралуу протоколго белги коюлуп, аны арыз берүүчүнүн колун койдуруу менен күбөлөндүрүүнү караган Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 151-статьясынын 3-пунктуна ылайык түзүлгөн протокол иштин материалдарында жок.

Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги мыйзамдын көрсөтүлгөн талаптарын аткарбастан, Н.Сейдакматованын бул арыздарын анын Экономикалык кылмыштуулукка жана коррупция менен күрөшүү боюнча башкы башкармасынын начальнигинин атына жазылган бир гана түшүнүгү менен толуктап, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасына 27-январь 2001-жылы №1\184 коштомо кат менен тергөөнүн караштуулугуна жараша кароо үчүн жөнөткөн, ал Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасында 29-январь 2001-жылы кириш №4\10 менен катталган (и.б.2).

Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору жасалган же даярдалып жаткан кылмыштар жөнүндө билдирүүлөрдү кабыл алуу, каттоо жана чечүү туурасында мыйзамдын талаптарынын аткарылышын текшерүүгө прокурорго ыйгарым укук берген Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 34-статьясынын 2-бөлүгүнүн 1-пунктун тоотпостон, Н.Сейдакматованын ушул гана арыздарынын жана түшүнүгүнүн негизинде эч кандай текшерүүсүз, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 313-статьясынын 1-бөлүгүнүн белгилери боюнча 29-январь 2001-жылдагы токтому менен Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеванын үстүнөн кылмыш ишин козгоп, ишти тергөөнү Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын тергөө бөлүмүнө тапшырган.

Соттук заседаниеде аныкталгандай жана иштин материалдарына караганда, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 40-статьясынын 1-бөлүгүнүн 1-пунктунун талаптарын бузуу менен шектүү К.А.Аширалиева өзүнө кандай шек коюлуп жаткандыгын билүү укугунан ажыратылган.

Кылмыш иш боюнча тергөө жүргүзүү тапшырылган, жалаң гана тергөөчүлөрдү камтыган тергөө тобун түзүүгө гана жол берген Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 167-статьясына каршы, Башкы прокуратуранын тергөө бөлүмүнүн начальниги К.Жунушалиев Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 167-статьясынын 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, 29-январь 2001-жылдагы токтому менен курамына Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын эки тергөөчүсүн жана Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин төрт оперативдик кызматкерин киргизип, тергөө-оперативдик тобун түзгөн (и.б.13). Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 167-статьясынын 2-бөлүгүнүн талабын бузуп, шектүү К.А.Аширалиеваны топтун курамындагы ар кандай тергөөчүлөрдөн баш тартуу

укуктуулугу түшүндүрүлүү менен бирге тергөөнү тергөөчүлөр тобу тарабынан жүргүзүү жөнүндө токтом менен тааныштырган эмес.

Эртеси, 30-январь 2001-жылы, Башкы прокурордун алдындагы өзгөчө маанилүү иштер боюнча тергүүчү тарабынан, калыстардын катышуусу менен жана Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин оперативдик кызматкерлерин катыштырбастан, эч кандай мыйзамга таянбастан эки протокол түзүлгөн, алардын биринчиси – К.А.Аширалиева менен сүйлөшүүнү жашыруун үн жазуу жүргүзүү үчүн чөнтөк магнитофонду Н.Сейдакматовага тапшыруу жөнүндө, ал эми экинчиси – К.А.Аширалиевага пара катары берүү үчүн атайын порошок менен иштетилген 200 АКШ долларын граждандык Н.Сейдакматовага берүү жөнүндө (и.б.21-23).

Кийинчерээк, тинтүү учурунда көрсөтүлгөн 200 АКШ доллары судья К.А.Аширалиеванын кабинетинде табылган жана алынган (и.б.26, 27), ал эми К.А.Аширалиева менен Н.Сейдакматованын ортосундагы сүйлөшүүлөр жазылган чөнтөк магнитофон 30-январь 2001-жылдагы протокол менен кайрадан Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин оперативдик кызматкерлери катыштырылбастан, калыстардын катышуусунда тергөөчү К.Турдумамбетов тарабынан Н.Сейдакматовадан алынган (и.б.35).

Көрсөтүлгөн изин суутпай издөө иш чараларын айрым тапшырма менен Ички иштер министрлигинин оперативдик кызматкерлерине аткарууга милдеттендирүүнүн ордуна, өздөрүнүн бийлик укугунун чектеринен чыгып жана Кыргыз Республикасынын "Изин суутпай издөө иши жөнүндө" Мыйзамынын 16-статьясында аталгандан тышкары кандайдыр бир башка органдар тарабынан изин суутпай издөө ишин жүргүзүүгө тыюу салынгандыгын тоотпостон, прокуратуранын тергөөчүлөрү аталган изин суутпай издөө иш чараларын өздөрү аткарышкан. Мыйзамдын көрсөтүлгөн нормасы Кыргыз Республикасынын аймагында изин суутпай издөө аракеттерин аткарууга укугу бар органдардын толук тизмесин камтыйт, алардын ичинде Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы көрсөтүлгөн эмес. Конституциялык сот өндүрүшүнүн катышуучуларынын магнитофон жазуусун угуусу, аны далилдик күчүнөн ажыратылгандыгын айкындады, анткени ал өзгөчө сапаттарынан ажыраган жана эмненин негизинде жүргүзүлгүндүгү, кайда, ким тарабынан, кимге, качан жана кандай максат менен тапшырылгандыгы тууралуу расмий белгилерди (протокол) камтыбайт, Н.Сейдакматовадан магнитофон пленкасынын качан алынгандыгы, андагы жазуунун так мазмуну, жазуунун тексти кайсы сөздөн башталып, кайсы сөздөн бүткөндүгү тууралуу маалыматтар иште жок.

30-январь 2001-жылы судья К.А.Аширалиеванын кабинетиндеги жүргүзүлгөн тинтүү процедурасынын видео-жазуусун кароодо, столдо "Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики" аталыштагы, тышы окшош эки китеп жаткандыгы көрүнөт. Тинтүү жүргүзүп жаткан адамдар, белгиленген 200 АКШ доллары К.А.Аширалиевага таандык анын өз колу менен жазган жазуусу бар Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинен табылганын айтып жатышты, бирок видеожазуу менен акча китептин кайсы барактарынын ортосунан табылгандыгы тартылып, бекемделбей калган, ал эми люминисенция лампасынын жардамы менен судья К.А.Аширалиеванын колунда жок болгондой эле, ага таандык Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин бардык барактарынан порошоктун изи табылган эмес. Судья К.А.Аширалиеванын өз колу менен жазган жазуусу бар Жазык-процесстик кодекси 30-январь 2001-жылдагы протоколу менен алынган (и.б.26-27).

Иштин материалдарынан, көрсөтүлгөн Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодекси калыстардын катышуусу менен тергөөчү тарабынан буюм далили катары кароого алынгандыгы (и.б.78-79), 7-февраль 2001-жылдагы токтом менен соттук-химиялык экспертиза дайындалып жана Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодекси анын К.А.Аширалиевага таандык экендигин аныктаган белгилери сүрөттөлбөстөн экспертизага жөнөтүлгөндүгү көрүнөт.

(и.б.90). Эксперттин корутундусунан, анын К.А.Аширалиеванын өз колу менен жазган жазуусу жок Жазык-процесстик кодексине кароо жана экспертиза жүргүзүп жана 146-147 беттерден люминисенция затынын издери тапкандыгы көрүнөт (и.б.92-95).

Көрсөтүлгөн жагдайлар экспертизага судья К.А.Аширалиеванын өзүнө гана тийиштүү Жазык-процесстик кодексинин жөнөтүлгөндүгүнө шек туудурат. Анын үстүнө, тергөөчүнү шектүүнү экспертиза дайындоо жөнүндө токтом менен тааныштырууга жана Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 202-статьясында белгиленген соттук-экспертизалык уюмга токтомду жөнөткөнгө чейин жана тергөөчү жана токтом менен таанышкан адам кол койгон протоколду түзүү тууралуу укуктарын шектүү К.А.Аширалиевага түшүндүрүүгө милдеттендирген Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 199-статьясынын 4-бөлүгүнүн талаптарына карабастан, мыйзам менен белгиленген тартипте соттук-химиялык экспертизаны дайындоо жөнүндө токтом менен тааныштырган эмес. Иштин материалдарында мындай протокол жок, башкача айтканда, шектүү К.А.Аширалиеванын Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 202-статьясында көрсөтүлгөн экспертиза белгилөө жөнүндө токтом менен тааныштырууга, эксперттик четке кагууну билдирүүгө, өздөрү көрсөткөн адамдарды эксперт катарында ишке тартуу жөнүндө өтүнүүгө, эксперттин кортундусун алуу үчүн кошумча суроолорду коюуга, экспертиза жүргүзүүгө катышууга, экспертке түшүндүрмө берүүгө, ага суроолорду берүүгө жана эксперттин корутундусу менен таанышууга болгон укуктарын бузуу орун алган.

Соттук заседаниеде шектүү К.А.Аширалиева 12-февраль 2001-жылдагы соттук-фоноскопиялык экспертизаны дайындоо жөнүндөгү токтом жана анын жыйынтыктары менен тааныштырылбаганы аныкталды.

Кылмыш иштин материалдарынан, тергөө мыйзамдын процессуалдык нормаларын одоно түрдө бузуп, ишти өндүрүшкө алуу жөнүндөгү токтомду кабыл алууда (и.б.14), күбөлөрдү, шектүүнү жана ж.б. сурак кылууда (и.б.19, 29, 31, 33, 43, 45, 59, 101 жана 102) Кыргыз ССРинин күчүн жоготкон Уголовно-процессуальный кодексинин нормаларын кенен-кесир колдонуп жана үн жазууну жүргүзүү үчүн магнитофон тапшыруу жана кийинки алуу (и.б. 21, 35), 200 АКШ долларын көрсөтүү, кароо, белгилөө жана берүү (и.б.22) протоколдору сыяктуу аракеттерди мыйзамдын конкреттүү нормаларына негиздебестен аткарган.

Муну менен кылмыштын соттук тергөө жүргүзүлүп жаткан учурдагы колдонулуп жаткан мыйзамга ылайык ишке ашырылат жана Кыргыз Республикасынын аймагында бардык учурда, кылмыш жасалган жерге карабастан 30-июнь 1999-жылдагы Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексине ылайык жүргүзүүлөрүн белгилеген Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 3-статьясынын 1 жана 2-бөлүктөрүнүн талаптары толугу менен четке кагылган.

Мындан тышкары, соттук заседанииде аныкталгандай, судья К.А.Аширалиева И.Үсөнов тууралуу 30-январь 2001-жылдагы өкүмдү Аламүдүн районунун прокурорунун жардамчысы Д.Увалканова соттук заседанииде колдогон айыптын чегинде чыгарган, ал кийин кеңешүү бөлмөсүнө чыкпастан, судья тарабынан өкүмдүн резолютивдик бөлүгү гана угузулуп, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 23, 308-статьяларынын талаптарынын бузулгандыгына байланыштуу апелляциялык инстанцияга бул өкүмгө сунуш киргизген.

Бул сунуш кайра чакыртылып алынган жана көрсөтүлгөн өкүм мыйзамдуу күчүнө кирген, ал эми Үсөнов И. тууралуу мыйзамсыз өкүмдү андан ары талашуудагы өзүлөрүнүн аракетсиздигин соттук заседанииде прокуратуранын өкүлдөрү соттолгондун энеси Н.Сейдакматова айыптоонун башкы күбөсү болгондуктан, судья К.А.Аширалиеванын кылмыш ишин тергөөгө байланыштуу тактикалык жагдайлар менен түшүндүрүштү.

Иштин материалдарынан менен жана соттук заседаниеде Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы өзүнүн тергөө практикасында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 78-статьясы Кыргыз Республикасынын Прокуратурасы мыйзам актыларынын так жана бирдей аткарылышына өз укук чегинде көзөмөл жүргүзөөрүн, прокуратура органдары кылмыштын изине түшөөрүн, мыйзамда белгиленген учурларда жана чекте иштерди соттук кароого катышаарын караса дагы, мурдагы колдонуп келе жаткан тергөө ыкмаларынан, эскирген жана күчүн жоготкон мыйзам нормаларынан, аларды майда каталык деп эсептеп, дагы эле кутула электиги аныкталды.

Республиканын прокуратурасынын кызматкерлери, Башкы прокурору баш болуп, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15, 39 жана 88-статьяларында бекемделген күнөөсүздүктүн презумпциясы, атаандаштык жана тараптардын тең укуктуулугу, жактоо менен камсыз болуу укугунун иштин жүрүшүнүн ар бир баскычында бузулгустугу тууралуу конституциялык принциптерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын "Изин суутпай издөө иши жөнүндө" Мыйзамы жана Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодекси менен изин суутпай издөө ишин жүргүзүүчү органдардын жана кылмыш иштерди тергөө жүргүзүүчү органдардын бийлик укуктарын мыйзам чыгаруучу эчак эле бөлүштүрүп койгондугун ушуга чейин өздөштүрүп алышкан эмес. Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеванын кызматтык кабинетинен "взятка" деген сөз менен белгиленген, 200 АКШ долларынын табылып жана алынган фактысы, мыйзамдуу табылган жана көрсөтүлгөн аракеттердин кимдир бирөө тарабынан жасалмалангандыгын четке каккан, талашсыз далилдердин негизинде гана анын айыбына угузулушу мүмкүн.

Мында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 89-статьясына ылайык мыйзамды бузуу менен алынган далил жараксыз деп таанылып, сотто ага таянууга жол берилбестигин жана Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 15-статьясынын 3-бөлүгүнө ылайык тийиштүү укуктук жол-жобонун чегинде четтетилиши мүмкүн болбогон айыптоонун далилденгендигине бардык шектенүүлөр айыпкердин пайдасына чечилиши көңүлгө алынууга тийиш. Ошондой эле мыйзамды колдонууда келип чыккан четтетилбеген шектенүүлөр да анын пайдасына чечилиши тийиш.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13-статьясын, "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 10,11,24,25,29 жана 30-статьяларын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун Аламүдүн райондук сотунун судьясы К.А.Аширалиеваны кылмыш жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү жөнүндөгү сунушу канааттандырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору көрсөтүлгөн мыйзам бузууларды жоюуга милдеттендирилсин.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана граждандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4.Чечим "Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ведомостторуна", "Кыргыз Туусу", "Слово Кыргызстана" жана "Эркин Тоо" гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

Ч.Т.Баекова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

А.С.Кененсариев



**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫН АТЫНАН
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН
Ч Е Ч И М И**

Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүгү менен айыпталган К.Т.Дженутбаев тууралуу кылмыш иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин Дженутбаев Камчыбек Туровичтин өтүнүчү боюнча

24-октябрь 2001-жыл

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: Төрагасы Ч.Т.Баекова, Төраганын орун басары А.А.Суталинов, судьялар - П.Н.Дрыжак, А.С.Кененсариев, Ж.Ж.Тогойбаев, К.Э.Эсеналиев жана К.Э.Эсенкановдордун курамында,

соттук заседаниенин катчысы Ж.Д.Кулушевдин, тараптар:

гражданин Дженутбаев Камчыбек Туровичтин жана нотариалдык көбөлөндүрүлгөн ишеним каттын негизинде аракеттенген анын өкүлү, адвокат Сыдыков Чынтургандын, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Төрагасы кол койгон, 19-июль 2001-жылдагы ишеним каттын негизинде аракеттенген, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Азимжанов Низамедин Азимжановичтин катышуулары менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясын, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Мыйзамдын 13-статьясын жана "Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө" Мыйзамдын 11-статьясын жетекчиликке алып, ачык соттук заседаниеде Кыргыз Республикасынын Кылмыш-

жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүгү менен айыпталган К.Т.Дженутбаев тууралуу кылмыш иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пунктарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин К.Т.Дженутбаевдин өтүнүчүн карады.

Судья А.А.Суталиновдун баяндамасын, гражданин К.Т.Дженутбаевдин, анын өкүлү, адвокат Ч.Сыдыковдун жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуну өкүлү, судья Н.А.Азимжановдун сөздөрүн угуп, иштин материалдарын изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 10-июль 2001-жылы Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүгү менен айыпталган К.Т.Дженутбаев тууралуу кылмыш иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практиканы Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пунктуна, 38-статьясынын 2-пунктуна, 79-статьясынын 1,2-пунктарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндөгү гражданин К.Т.Дженутбаевдин өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтү негиздөөгө төмөндөгү жүйөөлөр келтирилет.

Кыргыз Республикасынын Талас облустук сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-апрель 1998-жылдагы өкүмү менен гражданин К.Т.Дженутбаев Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүгү менен күнөөлүү деп табылып, эң аз айлык акынын отуз өлчөмүндөгү айып төлөө жазасы белгиленген. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен соттун бул айыптоо өкүмү өзгөртүүсүз калтырылган. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы К.Т.Дженутбаев жөнүндөгү кылмыш ишти үч судьянын курамында карап, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 38-статьясынын 2-пункту менен камсыз кылынган соттук коргоого жана 15-статьясынын 4-пунктунда бекемделген сот адилеттиги менен камсыз кылынышына болгон анын укуктарын бузган. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1-пунктуна ылайык Кыргыз Республикасында сот адилеттиги сот аркылуу гана ишке ашырылат, ушул эле статьянын 2-пунктунда - Кыргыз Республикасынын соттору: Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту, Кыргыз Республикасынын Жогорку Арбитраждык соту, аскер соту жана жергиликтүү соттордон турат. Өзгөчө, атайын сотторду жана судьялык кызматтарды түзүүгө жол берилбейт деп көрсөтүлгөн. Ал эми Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун системасында үч судьядан турган уголовный иштер боюнча соттук коллегия көрсөтүлгөн эмес, ошондуктан анын аныктамасы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына карама-каршы келет. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 83-статьясынын 2-пункту боюнча облустук, Бишкек шаардык, райондук, шаардык жана аскер сотторунун соттук иштерине Кыргыз Республикасынын Жогорку соту көзөмөл жүргүзөт.

Соттук заседаниде гражданин К.Т.Дженутбаев жана анын өкүлү, адвокат Ч.Сыдыков өтүнүчтү канааттандырууну сурашат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү, судья Н.А.Азимжанов өтүнүчтүн жүйөөлөрү менен макул болду.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту тараптардын жүйөөлөрүн талкуулап жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, өтүнүч төмөндөгү негиздер менен канааттандырылууга жатат деп эсептейт.

Берилген материалдарга караганда, Кыргыз Республикасынын Талас облустук сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 23-апрель 1998-жылдагы өкүмү менен К.Т.Дженутбаев Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүгү менен күнөөлүү деп табылып, эң аз айлык акынын отуз өлчөмүндөгү айып төлөөгө жазаланган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен соттун бул өкүмү өзгөртүүсүз, ал эми кассациялык арыз канааттандыруусуз калтырылган. Аныктама Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун үч судьясынан (Маткеримов А.М., Апаитова К.А, Эралиева Р.И.) турган Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясын сот адилеттигинин Конституцияга ылайык эмес органы жана ал белгилеген укук колдонуу практиканы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1,2-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, мурда: 8-декабрь 1997-жылдагы гражданин Ж.Т.Жумабаевдин өтүнүчү, 18-май 1998-жылдагы гражданка Г.Г.Каралевтерованын өтүнүчү жана башкалардын өтүнүчтөрү боюнча кабыл алынган чечимдери менен тапкан.

Көрсөтүлгөн жагдайларда, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын К.Т.Дженутбаев тууралуу кылмыш иш боюнча 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1,2-пункттарына, 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-статьясынын 4-пункту, 38-статьясынын 2-пункту кепилдикке алган сот адилеттиги менен камсыздалышына жана Конституция менен мыйзамдарда бекитилген бардык укуктары менен эркиндиктеринин сот тарабынан корголушуна болгон гражданин К.Т.Дженутбаевдин конституциялык укуктарын бузат деп эсептейт.

Жогорудагылардын негизинде жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 82-статьясынын 3-пунктунун 8-пунктчасын, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Мыйзамдын 13 жана 14-статьяларын, «Кыргыз Республикасынын конституциялык сот өндүрүшү жөнүндө» Мыйзамдын 10,11,13,14,24,25,29 жана 30-статьяларын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 112-статьясынын 2-бөлүмү менен айыпталган Дженутбаев Камчыбек Туорович тууралуу кылмыш иш боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы менен белгиленген укук колдонуу практика Конституцияга ылайык эмес жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-статьясынын 1,2-пункттарына жана 83-статьясынын 2-пунктуна карама-каршы келет деп табылсын.

Гражданин К.Т.Дженутбаевдин өтүнүчү канааттандырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун уголовный иштер боюнча соттук коллегиясынын Дженутбаев Камчыбек Турович тууралуу кылмыш иш боюнча 16-июнь 1998-жылдагы аныктамасы аткарылууга жатпайт.

3. Чечим акыркы, даттанууга жатпайт. Бардык мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана граждандар тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш.

4. Чечим "Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин ведомостторуна", "Кыргыз Туусу", "Слово Кыргызстана" жана "Эркин Тоо" гезиттерине жарыялансын.

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Төрагасы**

Ч.Т.Баекова

**Кыргыз Республикасынын
Конституциялык сотунун
Секретары**

А.С.Кененсариев

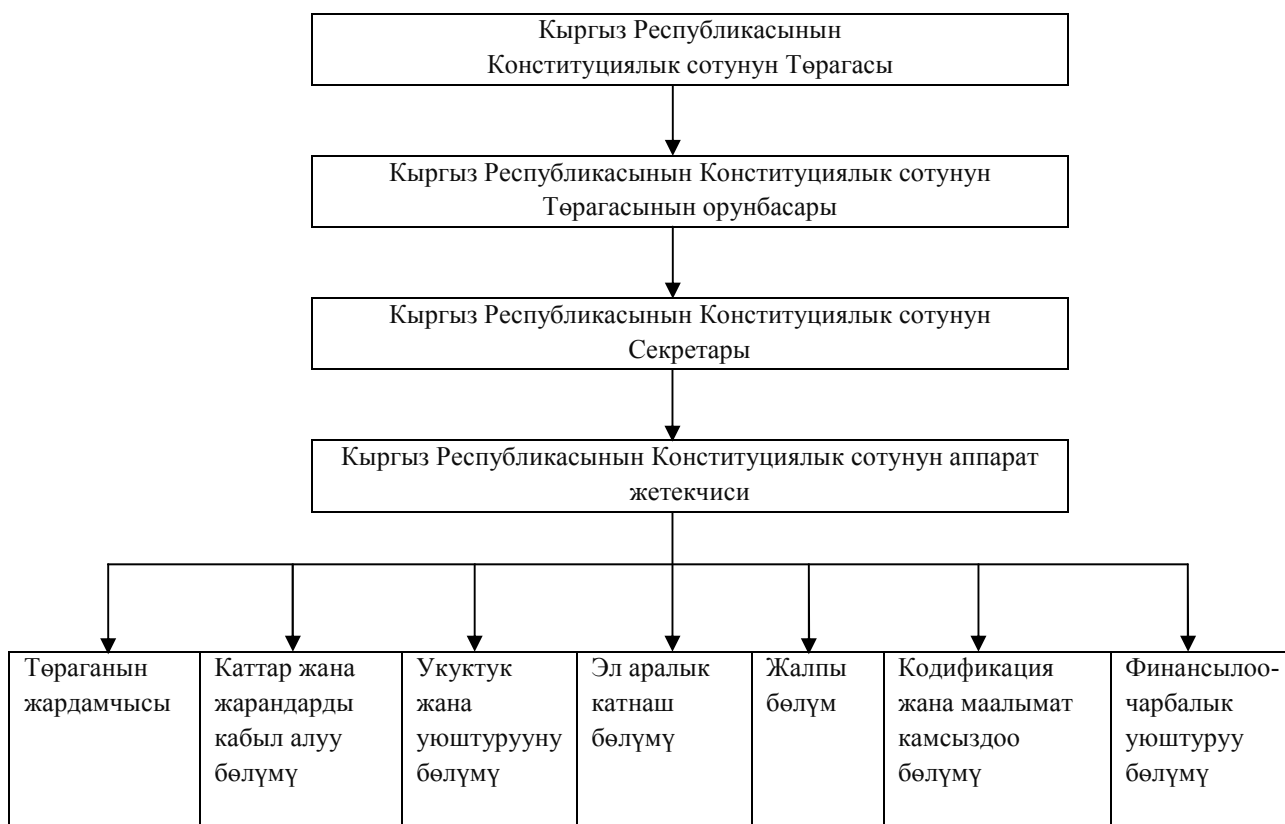
МААЛЫМАТТАР, ДАЛИЛДЕЛЕР, БИЛДИРҮҮЛӨР

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун аппаратынын курамы:

- Аппарат башчысы;
- Конституциялык соттун Төрагасынын жардамчысы;
- Укуктук жана уюштурууну камсыздоо бөлүмү;
- Кодификация жана маалыматтарды камсыз кылуу бөлүмү;
- Эл аралык байланыш бөлүмү;
- Жалпы бөлүм;
- Финансылоо-чарбалык бөлүмү.

Аппараттын кызматчылары Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун Аппараты жөнүндө Жободо, кызматтык инструкцияда жана Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жетекчилигинин көрсөтмөлөрүндө аныкталган функцияларды компетенцияларынын чегинде ишке ашыруу үчүн штаттык расписаниеде каралган кызматтарга дайындалуучу мамлекеттик кызматчылар болуп саналышат.

Аппаратты башкарууну уюштуруу схемасы



ПРЕСС-РЕЛИЗ

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун Төрагасы Светлана Сыдыкова, ошондой эле Кыргыз Республикасынын сотунун судьясы Мусабекова Чынара 2009-жылдын 12-13-майында Сеул шаарында (Корея Республикасы) Корея Конституциялык соту Конрад Аденауэр фондунун Азиялык филиалы менен биргелешип уюштурган Азия Конституциялык сотторунун Ассоциациясын (аталышы шарттуу) түзүү боюнча Даярдоо комитетинин Экинчи жыйынын ишине катышып келишти.

Даярдоо комитетин уюштуруу боюнча чечим 2005-жылдын 8-сентябрында Улан-Батор шаарында (Монголия) өткөрүлгөн Азия Конституциялык сотторунун судьяларынын 3-Конференциясында кабыл алынган. Бул Конференциянын ишинин жыйынтыгы боюнча Даярдоо комитети 2007-жылдын 11-октябрынан баштап иштей баштайт жана ал өз ишмердигин Ассоциация уюшулганга чейин жүргүзөт деп чечилген.

Даярдоо комитетинин биринчи жыйыны 2008-жылдын 7-8-апрелинде Сеул шаарында өттү. Даярдоо комитетинин биринчи жыйынын ишинде мүчө-өлкөлөр Азия өлкөлөрүн бул Ассоциацияга мүчө болуп кошулуусуна түрткү берүүнү конституциялык сотторунун судьяларын Даярдоо комитети өткөрүп жаткан жолугушууга катышууга чакыруу аркылуу активдүү иштерди жүргүзүү тууралуу өз ара ой бөлүшүшкөн.

Биринчи кезекте, Кореянын Конституциялык соту Даярдоо комитетине төрагалык кылуучу катары Япония, Индия, Вьетнам, Таиланд жана Малайзия өлкөлөрүнө Азия Конституциялык сотторунун туруктуу органына, ошондой эле Даярдоо комитетине кошулууга үндөгөн катын жөнөткөн. Япониянын Жогорку сотунан Ассоциациянын ишмердигине, Конституциялык соттордун тажрыйба алмашуусуна дайыма кылдат байкоо салып тураарын жана келечекте Ассоциация менен байланыш түзө тургандыгын билдирген жооп келди. Ошондой эле Индиянын Жогорку сотунан Уставдын иштелип чыккан акыркы долбоорун сураган, жыйынтыгы далилдегендей Ассоциация менен байланыш түзүүгө кызыкдар экендигин билдирген жооп келди. Ошол эле учурда Монголия Даярдоо комитетинин ишине катышуу үчүн төмөндөгү мамлекеттерге чакыруу жөнөткөн: Россия, Армения, Азербайжан, Кыргызстан, Өзбекстан жана Казакстан, ушул ушундан пайдаланып Кыргызстан Даярдоо комитетинин экинчи жыйынына катышты.

Даярдоо комитетинин экинчи жыйынынын күн тартибинде төмөнкүдөй маселелер талкууланды:

1. Даярдоо комитетинин биринчи жыйынынын иши жөнүндө отчет.
2. Уставдын долбоорун талкуулоо.

Талкууда төмөнкү маселелерге басымдуу көңүл бурулду:

а) Кворум жана чечим.

Кыргызстандын Конституциялык сотунун судьялары белгилегендей, чечимдер сунуштоо гана эмес, айрым учурларда (мисалы, мүчөлүккө кабыл алуу жана андан чыгаруу) милдеттүү мүнөзгө да ээ болушу керек.

б) Аталышы.

Аталышын талкуулоо учурунда өтө кызуу талаш-тартыштар болду. Даярдоо комитетинин мүчөлөрү жана ошондой эле байкоочу катары катышкандар келечекте түзүлө турган Ассоциациянын аталышы боюнча өз көз караштарын айтышты. Үч түрлүү аталыш сунушталды. Конрад Аденауэр фондунун өкүлү Класпетер Хилл мырза “Азиялык Конституциялык сотторунун жана эквиваленттүү органдардын Ассоциациясы” аталыштагы сунушун киргизди. Өзбекстандын жана Монголиянын Конституциялык сотторунун өкүлдөрү “Конституциялык соттордун Азиялык Ассоциациясы” деген аталышты сунуштады. Биринчи жыйынга катышкан Даярдоо комитетинин

мүчөлөрү келечектеги уюмдун атын “Конституциялык юрисдикциянын Азиялык Ассоциациясы” деп атоону сунуш кылышты. Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун өкүлдөрү да өз кезегинде бул уюм туруктуу иштеп, өз секретариятына ээ болсо, анда “Ассоциация” деген атты, ал эми эгерде анын иши форумдарды жана конференцияларды уюштуруу формасында гана болсо, анда аны “Конференция” деп атоо максатка ылайык боло тургандыгын белгилеп өттү.

Функциясы жана милдеттери.

Милдеттерин жана функцияларын талкулоо учурунда мүчөлөрдүн уюшу түзүлүшүнө карабастан демократияны, конституциялуулукту жана мыйзамдын өйдө туруусун илгерлетүүгө көмөктөшүүгө милдеттүү деген сунушун киргизишти. Күн тартибине төмөнкүдөй максаттар коюлду:

- 1) адам укуктарын коргоо. Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту ушул пунктка тиешелүү “адам укуктарын коргоого көмөктөшүү” деген формулировканы сунуштады жана бул сунуш эске алынды.
- 2) демократияны камсыз кылуу.
- 3) мыйзамдын үстөмдүгүн камсыз кылуу.
- 4) мүчөлөр арасында кызматташууда жана тажрыйба алмашууларында көмөктөшүү.

Күн тартибинде ошондой эле мүчөлүктү классификациялоо тууралуу да маселе коюлду. Ассоциацияга мүчө болуучуларды квалификациялоо үч категорияга бөлүнө тургандыгы макулдашылды: мүчөлөр, байкоочулар жана меймандар. Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун өкүлдөрү бул жыйынга байкоочу катары катышышты. Кийинчерээк, жыйында Кыргызстанды Даярдоо комитетинин мүчө-өкүлдөрүнүн курамына киргизүү тууралуу чечими кабыл алынды.

Даярдоо комитетинин курамына киришкен Таиланд, Индонезия, Монголия, Филиппин, Малайзия, Корея сыяктуу 6 өлкөнүн катарына Кыргызстан менен Өзбекстандын кошулганын да белгилеп кетүү керек.

Мындан тышкары Ассоциациянын органдарына, структурасына, каржылоосуна, башка уюмдар менен кызматташуусуна, ошондой эле мүчө-өлкөлөрдүн санын кантип көбөйтүүнүн ыкмаларына тиешелүү маселелер да талкууланып, жыйынга катышкандардын каршылыгын пайда кылган жок.

Кийинки жыйынды 2009-жылдын 25-26-сентябрында Монголияда өткөрүү пландаштырылып, бул эл аралык конференция чегинде Конституциялык соттордун жана мамлекеттин башка бийлик органдары менен, атап айтканда мыйзам чыгаруу бутагы менен өз ара аракеттенүүлөрүнө арналат. Ошондой эле байкоочулук кылуу жана Конституциялык соттордун ортосунда тажрыйба алмашуу максатында Индиядан, Япониядан, жана Кытайдан эксперттердин чакырылышы күтүлүүдө.

МАЗМУНУ

Окурмандарга	3
Кыргыз Республикасынын Президенти К.С.Бакиевдин куттуктап кайрылуусу	4
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун Төрагасы С.К.Сыдыкованын куттуктоо сөзү.....	6
Кыргыз Республикасынын Колнституциялык сотунун курамы.....	7
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун Төрагасынын Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жыйынына 2008-жылга берген ар жылдык баяндамасы	10

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН ҮСТҮБҮЗДОГУ ЖЫЛДАГЫ ЧЕЧИМДЕРИ

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2009-жылдын 15-январындагы «ЭрК» прогрессивдүү-демократиялык партиясынын өтүнүчү боюнча чечими	17
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2009-жылдын 19-мартындагы Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты А.Ш.Жээнбековдун сунушу боюнча чечими	20
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2009-жылдын 29-апрелиндеги жаран Т.Мамбетовдун өтүнүчү боюнча чечими	25
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2009-жылдын 2-июньдагы Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңшинин депутаты М.Н. Исанованын сунушу боюнча чечими	31
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2009-жылдын 23-июньдагы жарандар И.И. Исаков жана Э.С.Каптагаевдин өтүнүчү боюнча чечими	37

АРХИВДЕН АЛЫНГАН МАТЕРИАЛДАР

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылы кабыл алынган чечимдери

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдын 4-апрелиндеги жаран С.А.Таджиевдин өтүнүчү боюнча чечими	41
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдын 17-апрелиндеги «Курулуш банк» АКБнын өтүнүчү боюнча чечими	44
Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдын 14-июнундагы жаран М.Сматованын өтүнүчү боюнча чечими	49

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдын 29-июнундагы Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Ч.С.Абышкаевдин сунушу боюнча чечими	52
--	----

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун 2001-жылдын 24-октябрындагы жаран К.Т.Дженутбаевдин өтүнүчү боюнча чечими	58
---	----

МААЛЫМАТТАР, ДАЛИЛДЕР, БИЛДИРҮҮЛӨР

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун аппаратынын курамы	62
--	----

Пресс-релиз	63
-------------------	----